

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)
กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

โดย นางสาวรอชี๊ะหะ หะนะกาแม และคณะ

พฤศจิกายน ๒๕๕๗

ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)
กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

คณะผู้วิจัย

- 1- รอชีตะห์ หะนะกาแม
- 2- อิสมาอีล อาเนะกาแซ
- 3- ชัลมา แดมาเล็ง
- 4- รุสนี หะย็อมเสาะ

สังกัด

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัยเรื่อง ศักยภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาสมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส สภาพการจัดการแต่งงานโดยอาศัยวะลียาม และสาเหตุของการแต่งงานโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทำหน้าที่วะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของทั้งสองโดยเริ่มแรกได้มาโดยการแต่งตั้งจากที่ประชุมองค์กรอิสลามและนักวิชาการมุสลิมในแต่ละจังหวัด จนในปีพ.ศ 2555 ที่ประชุมองค์กรอิสลามในทุกภาคส่วนได้ให้สัตยาบันแก่จุฬาราชมนตรีเป็นวะลียามแก่ชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งจุฬาราชมนตรีได้ให้สิทธิแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัดทำหน้าที่วะลียามในฐานะตัวแทนของท่าน ผู้ที่มาทำการแต่งงานโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสส่วนใหญ่คือชาวมาเลเซีย ส่วนน้อยที่จะเป็นชาวไทยและชาติอื่นๆสาเหตุส่วนใหญ่คือ วะลียะเฉพาะของหญิงไม่ยินยอมจัดการสมรสให้ และต้องการแต่งงานกับภรรยาคนที่สองซึ่งกฎหมายในประเทศมาเลเซียนั้นมีการกำหนดขั้นตอนที่ค่อนข้างลำบาก สำหรับแนวปฏิบัติของจังหวัดสงขลาและนราธิวาสในการจัดการสมรสให้แก่อนึ่งโดยมีเงื่อนไขว่าวะลียะเฉพาะของหญิงนั้นไม่มี หรือมีแต่อยู่ไกลก็จะทำการจัดการสมรสให้โดยไม่มีการแจ้งแก่อนึ่งเฉพาะของหญิงได้รับรู้แต่อย่างใดจึงทำให้บางครั้งเกิดการไม่ยอมรับจากครอบครัวของฝ่ายหญิง

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นควมมีการจัดระเบียบและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดการสมรสให้แก่อนึ่งโดยวะลียามให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศและมีการกำหนดผู้ที่ทำหน้าที่เป็นวะลียามอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการแอบอ้างจากผู้อื่น

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : DRG5610022

ชื่อโครงการ : ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียาม(ตัวแทนรัฐเป็น

ผู้ปกครองฝ่ายหญิง)กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

ชื่อนักวิจัย : นางสาวรอชีดะห์ หะนะกาแม นายอิสมาอีล อาเนาะกาแซ นางสาวซัลมา แดมะละเล็ง และ
นางสาวรุสนี หะยิอัมเสาะ

E-mail Address : roshidah@ windowslive.com

ระยะเวลาโครงการ : 5 มิถุนายน 2556 – 4 มิถุนายน 2557

โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส สภาพการจัดการแต่งงานโดยอาศัยวะลียาม และสาเหตุของการแต่งงานโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ การสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทำหน้าที่วะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของทั้งสองโดยเริ่มแรกได้มาโดยการแต่งตั้งจากที่ประชุมองค์กรอิสลามและนักวิชาการมุสลิมในแต่ละจังหวัด จนในปีพ.ศ 2555 ที่ประชุมองค์กรอิสลามในทุกภาคส่วนได้ให้สัตยาบันแก่จุฬาราชมนตรีเป็นวะลียามแก่ชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งจุฬาราชมนตรีได้ให้สิทธิแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัดทำหน้าที่วะลียามในฐานะตัวแทนของท่าน การทำหน้าที่จัดการสมรสโดยวะลียามแก่หญิงนั้นจะต้องไม่มีวะลียเฉพาะ หรือมีแต่อยู่ไกลจากสถานที่ทำพิธีสมรส ดังนั้นส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นคือคนนอกพื้นที่จากต่างจังหวัดและชาวมาเลเซีย รวมถึงชาวต่างชาติจากหลายๆประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและในประเทศมาเลเซีย

คำสำคัญ : วะลียาม การแต่งงาน

Abstract

Project Code: DRG5610022

Project Title: The Cross-Border Marriage via Wali Am (state representative becoming a bride parent) condition and causes: the study of Shongkhla and Narathiwat Provinces

Author: Rosidah Hanakamae, Ismael Anohkasae, Salma Daemoleng, and Rusni Hajihamsoh

E-mail Address: roshidah@ windowlive.com

Project Duration: 5 May 2013 – 4 May 2014

The study of the cross-border marriage via Wali Am (state representative becoming a bride parent) condition and causes aims to investigate gaining the right of being a Wali Am in Shongkhla and Narathiwat Provinces, marriage arrangement condition by wali Am, and the cause of marriage via Wali Am in these two provinces. This qualitative study collects the data by interview and observation and presented in analysis descriptive form.

The findings revealed that a person who takes the right as Wali Am in the two provinces are the province Islamic committees as the representative of the highest Muslim leader who were ratified by all Islamic organizations to be Wali Am for Muslim in Thailand. To handle Wali Am marriage, it must be underlying the condition that the bride does not have a primary Wali, or the primary Wali lives too far from the place that organize marriage, or the primary Wali refuse to arrange such thing. Therefore, the people who come to do Wali Am marriage in Shongkhla and Narathiwat Provinces are the neighbor province residents, Malaysian, as well as the foreigners who stay in Thailand and Malaysia.

Suggestions: The government should appoint the person who has right to be Wali Am patently in order to avoid the nebulous in doing this responsibility. In the case that if a primary Wali dwells in a remote place, it is suitably to inform the bride primary Wali beforehand as recent communication is easy to be carried out.

Key words: *Wali Am, Marriage*

กิตติกรรมประกาศ

มวลดการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์แห่งเอกองค์อัลลอฮ์

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะด้วยความร่วมมือกันจากหลายฝ่าย คณะวิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

- คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
- เจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
- กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ
- ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ ดร.สายพิน ศุพุทธมงคล รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล และเจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทุกท่าน
- ผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ให้โอกาส และกำลังใจ และได้อนุญาตให้ใช้ทรัพยากรต่างๆของมหาวิทยาลัยในการทำวิจัย

ขอให้เอกองค์อัลลอฮ์ทรงตอบแทนทุกท่านด้วยความดี

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ง
Abstract	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ระเบียบวิธีวิจัย	3
พื้นที่ศึกษา	3
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	3
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
การวิเคราะห์ข้อมูล	4
 บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับวะลียะและอำนาจปกครองในอิสลาม	
ความหมายของวะลียะ	5
สาเหตุของความปกครอง	6
ลำดับของผู้ทำหน้าที่วะลียะในการแต่งงาน	7
คุณสมบัติของวะลียะ	8
การปฏิบัติหน้าที่ของวะลียะ	8
ประเภทของวะลียะ	8
ความเป็นมาของวะลียะอาม	9
วะลียะอามของมุสลิมในประเทศที่ผู้นามิได้เป็นมุสลิม	10
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดในอิสลาม	11
 บทที่ 3 การจัดสมรสโดยวะลียะอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส	
การได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียะอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส	14

สภาพการจัดสมรสโดยอะลียอัมในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส	15
การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของฝ่ายหญิงโดยอะลียอัม	18
ข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐในประเทศมาเลเซียกับสำนักงาน	
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสในการจัดการสมรส	
ให้แก่ชาวมาเลเซีย	19
นายหน้านำคู่สมรสมาแต่งงานที่ประเทศไทย	19
คำพิพากษาหรือทัศนะของนักวิชาการเกี่ยวกับข้อกำหนดของการแต่งงาน	
โดยอะลียอัมที่ประเทศไทย	21
บทที่ 4 สาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงานโดยอาศัยอะลียอัม	
สาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงาน โดยอาศัยอะลียอัมในจังหวัดสงขลาและ	
นราธิวาส	22
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	28
อภิปรายผล	31
ข้อเสนอแนะ	32
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างประชาชาติและการที่จะสร้างสถาบันครอบครัวให้เกิดขึ้นได้นั้นต้องเริ่มมาจากการสมรส อิสลามได้กำหนดมาตรการสนับสนุนให้มีการใช้ชีวิตคู่ระหว่างหนุ่มสาวด้วยวิธีการสมรสโดยได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์และรายละเอียดต่างๆ เช่น องค์ประกอบของการทำสัญญาสมรส รวมทั้งเงื่อนไขต่างๆของแต่ละองค์ประกอบอย่างละเอียดและรัดกุมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้มีวะลีย (ผู้ปกครอง) จากฝ่ายหญิง ขณะทำการสมรสทุกครั้ง หากการสมรสที่กระทำไปโดยปราศจากวะลียการสมรสนั้นมีผลเป็นโมฆะ รายงานจากท่านอะบีมุสอาเราะคียัลลอฮ์อันสุว่า ท่านนบี (ﷺ) ได้กล่าวว่า

" ไม่มีการสมรสเว้นแต่ที่ดำเนินการโดยวะลีย¹ "

ดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการกลั่นกรองพิจารณาเลือกฝ่ายชาย เพื่อเป็นคู่สมรสที่เหมาะสมกับฝ่ายหญิง โดยทั่วไปวะลียของฝ่ายหญิงคือ ชายที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับหญิง แต่ในบางกรณีที่ยังไม่มีผู้ที่สามารถดำรงตำแหน่งเป็นวะลียอันเนื่องมาจากขาดคุณสมบัติหรือด้วยเหตุใดก็ตาม หากหญิงต้องการที่จะสมรสก็จำเป็นต้องมีวะลียอามหรือวะลียหากิม ดังหะดีษที่ได้รายงานจากท่านเราะสูล (ﷺ) โดยท่านได้กล่าวว่า

" ไม่มีการสมรสเว้นแต่ที่กระทำโดยวะลีย และสุลตอน(ผู้ปกครองรัฐ)

คือวะลียสำหรับสตรีที่ไม่มีวะลีย "

การทำหน้าที่วะลียอามตามกฎหมายอิสลามนั้น จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบตุลาการของอิสลาม ในปัจจุบันการทำหน้าที่วะลียอามในการสมรสแก่หญิงในประเทศไทยนั้นยังมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่เพราะกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้แก่ชาวมุสลิมเพื่อปฏิบัตินั้นล้วนมิได้ระบุอำนาจของผู้ที่ดำรงตำแหน่งวะลียอามไว้² ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในจังหวัดที่มีมุสลิมอาศัยอยู่นั้นก็

¹ อะบูดาอูด , สุนันอะบูดาอูด, บรรพ อัมมิกาย, หมวด พิ อัลวะลียีย, เลขที่ 1785.

² อิสมาแอ อาลีและวรรณา แผนมุนิน, การได้มา บทบาทและหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่เป็นวะลียอาม์ของชาวมุสลิมในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีจังหวัดปัตตานีและสงขลา, วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี , 2548, หน้า 7.

จะมีการรวมตัวและเลือกผู้ดำรงตำแหน่งวะลียอาม ขึ้นมาเองเพราะเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อสังคม

ผู้ที่ทำการแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามในประเทศไทยนั้นไม่เพียงเฉพาะคนไทยเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมุสลิมที่อาศัยอยู่ประเทศใกล้เคียง ดังเช่นมาเลเซียรวมถึงมุสลิมจากประเทศอื่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงอีกด้วย

จากการศึกษาเรื่องวะลียอามที่ผ่านมาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวะลียอามในด้านของหลักการที่ระบุว่าจำเป็นต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งวะลียอามในพื้นที่ที่มีมุสลิมอาศัยอยู่ถึงแม้ว่าไม่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐก็ตามดังเช่นการศึกษาของอะหมัด อัสศุวัยอีย³

การศึกษาเกี่ยวกับวะลียอามในประเทศไทยนั้นได้มีการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสิทธิในการทำหน้าที่วะลียอามและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการสมรสโดยอาศัยวะลียอามดังเช่นการศึกษาของ อิศมาแอ อาลี และวรรณา แผนมุนิน ได้กล่าวเกี่ยวกับการได้มาของอำนาจวะลียอามในจังหวัดสงขลาและปัตตานีว่า วิธีการแต่งตั้งวะลียอามของทั้งสองจังหวัดนั้นได้มาโดยการแต่งตั้งมาจากที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในสังคมมุสลิมคัดเลือกเพื่อทำหน้าที่วะลียอามแก่คนในพื้นที่ แต่ในด้านบทบาทหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งวะลียอามของทั้งสองจังหวัดมีความแตกต่างกันกล่าวคือ ในส่วนของจังหวัดปัตตานี ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่เป็นวะลียอาม เพราะมีสองฝ่าย อันได้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัด และผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นวะลียอาม ซึ่งต่างก็เชื่อว่าตนมีความชอบธรรมในการทำหน้าที่เป็นวะลียอาม

ในส่วนของจังหวัดสงขลามีความชัดเจนในบทบาทและหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่เป็นวะลียอามที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง⁴

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาว่า สิทธิในอำนาจการเป็นวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสเป็นของใครและได้มาอย่างไร การจัดการสมรสโดยอาศัยวะลียอามมีแนวปฏิบัติอย่างไรบ้างสาเหตุที่คู่สมรสมาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสคืออะไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

³ อะหมัด อัสศุวัยอีย, วะลียในการแต่งงานและบทบาทขององค์กรอิสลามในการทำหน้าที่วะลียอามในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม,วารสารมหาวิทยาลัยอัลอัสซารีเกาะสุ,ประเทศเอมเรต, 1428/2007, เล่ม4, ฉบับที่1 มุหรรอม/กุมภาพันธ์,หน้า:76

4- อิศมาแอ อาลี และวรรณา แผนมุนิน, แหล่งเดิม, หน้า:45-48

3. เพื่อศึกษาสาเหตุของการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียอาม (ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง) กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาส คณะวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลสองวิธีคือ หนึ่ง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแต่งงานโดยการใชวะลียอาม (ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเกี่ยวกับการแต่งงานโดยการใชวะลียอาม ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่วะลียอามในจังหวัดสงขลา และนราธิวาส เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเอกสารในการแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามของทั้งสองจังหวัด รวมทั้งผู้ที่มาใช้บริการในการแต่งงานโดยการใชวะลียอามทั้งที่เป็นชาวมลายูเชื้อสายไทย และชาติอื่นๆ รวมถึงการสังเกตโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่มาทำการแต่งงานในขณะที่อยู่ในสำนักงาน สังเกตตอนทำพิธีแต่งงาน และสังเกตการซักถามข้อมูลต่างๆของเจ้าหน้าที่ต่อผู้มาทำการสมรส

พื้นที่ ที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยได้เลือกจังหวัดสงขลาและจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะจังหวัดสงขลาและจังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีสถิติของการสมรสโดยใชวะลียอามของคนนอกพื้นที่และคนมลายูเชื้อสายไทยในแต่ละเดือนค่อนข้างมากกว่าจังหวัดอื่นในภาคใต้ตอนล่างอีกทั้งทั้งสองจังหวัดยังมีกฎหมายที่เคร่งครัดคือการห้ามทำการสมรสให้ในพื้นที่อื่นนอกจากที่สำนักงานเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้คณะวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดในการสร้างดังนี้

แบบสัมภาษณ์ มีวิธีการสร้างดังนี้

1. ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้
2. นำข้อมูลต่างๆที่ได้มารวบรวมเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหา การสร้างแบบสัมภาษณ์
3. นำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบสัมภาษณ์
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการแต่งงานข้ามแดนโดยการใชวะลียอาม และผู้ที่มาใช้บริการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง

1. ผู้ที่ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับการแต่งงานโดยใช้วะลีย จำนวน 20 คน
2. ผู้ที่มาใช้บริการจำนวน 50 คน
3. โตะอิหม่ามในหมู่บ้านจำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงวิวัฒนาการของการได้มาของอำนาจการเป็นวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
2. ได้ทราบถึงแนวปฏิบัติของการจัดการแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
3. ได้ทราบถึงสาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส
4. เป็นข้อมูลในการจัดระเบียบเกี่ยวกับการจัดการสมรสโดยวะลียอามต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และการสรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตลอดจนการประมวลวิเคราะห์จากเอกสารและหลักฐานต่างๆที่รวบรวมมาได้ โดยการแยกแยะและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตรวจสอบความครอบคลุมของข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับวะลียและอำนาจปกครองในอิสลาม

ในการศึกษาเรื่อง ศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียอาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาสในครั้งนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ความหมาย ของวะลีย

อัลวะลีย เป็นคำในภาษาอาหรับหมายความว่า ความใกล้ชิด ความสนิทสนม ⁵

อัลวะลียยังมีความหมายว่า คนรัก เพื่อนสนิท และผู้สนับสนุน

วะลียใช้เรียกทุกคนที่รับผิดชอบกิจการของผู้อื่นทั้งในด้านร่างกายและทรัพย์สิน⁶

อัลวะลีย ในทางกฎหมายอิสลาม หมายถึง ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการตามความเหมาะสม เพื่อประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในความปกครองด้านส่วนตัวหรือด้านทรัพย์สิน⁷

ดังนั้นวะลีย จึงใช้เรียกทุกคนที่มีอำนาจในการดำเนินการหรือดูแลกิจการของผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองของตนทั้งในด้านร่างกายและทรัพย์สิน สาเหตุที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกคนหนึ่งในฐานะวะลียนั้น ทั้งสองจะต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันทางใดทางหนึ่งในสี่ประการดังนี้⁸ คือ

1. การเป็นญาติใกล้ชิดกล่าวคือ ทั้งสองคนมีเชื้อสายและสายเลือดเดียวกัน ดังนั้นผู้ที่จะเป็นวะลียของอีกคนหนึ่งนั้นเขาต้องเป็นญาติที่มีเชื้อสายทางฝ่ายบิดาเท่านั้นซึ่งญาติฝ่ายมารดานั้นถือว่าคนละเชื้อสายกันจึงเป็นวะลียให้แกกันไม่ได้
2. การครอบครอง การมีอำนาจเป็นวะลียให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การครอบครองนี้หมายถึงในกรณีของนายทาสที่มีสิทธิเป็นวะลียแก่ทาสที่อยู่ภายใต้การครอบครองของตน
3. การเป็นเจ้าของเงิน ในกรณีที่ผู้ถูกปกครองนั้นเคยเป็นทาสและได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นทาสโดยเจ้าเงิน เจ้าเงินมีสิทธิในการเป็นวะลียให้แก่เขาหากเขาไม่มีญาติอื่นๆ
4. ฐานะผู้ปกครองสูงสุดของรัฐหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนผู้นำสูงสุด

⁵ อัลญาซะรีย, อิสมาแอล อิบน์ มุหัมมัด, อัซหะซุ, พิมพ์ครั้งที่ 2, دارুলอิลม์ ลิลอาละมีน, เบรุต, 1982 หน้า :82

⁶ อับดุลการีม ชัยคาน, อัลมุฟัสสอล ฟิ อะฮกาม อัลมัจละฮะฮะ บัยคิลมุสลิม ฟิ อัซซะรีอะฮะ อัลอิสลามียะฮะ, พิมพ์ครั้งที่ 3, เล่มที่ 6, มุอัสสะซะฮะ อีรียาละฮะ, เบรุต, 1998, หน้า 339.

⁷ อิสมาแอล อาลี, กฎหมายครอบครัวอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปัตตานี, 2547, หน้า : 1

⁸ นิคาล อะบูสุนันนะฮะ, อัลวิลายะฮะฮะ ฟิ อันนิกาฮะ ฟิ อัซซะรีอะฮะ อัลอิสลามียะฮะ, دار อัลสะกอฟะฮะ, โอमान, 2011, หน้า 79.

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทั้งสี่ที่ได้กล่าวมานั้น ในความเป็นจริงปัจจุบันนั้นความสัมพันธ์ที่ยังคงมีอยู่คือ การเป็นญาติสนิทหรือเชื้อสายเดียวกันและ การเป็นผู้นำสูงสุดเท่านั้น ส่วนสองประการคือ การครอบครองและการเป็นเจ้านินนั้นไม่ปรากฏในปัจจุบันแล้ว ดังนั้นในการกล่าวถึงวะลียในงานวิจัยเล่มนี้จึงมุ่งที่จะกล่าวเฉพาะที่ทำให้

สาเหตุของความปกครอง

สาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องอยู่ภายใต้การปกครองมี 3 ประการ คือ

1. ความเป็นผู้เยาว์ ซึ่งความเป็นผู้เยาว์มี 2 ระดับ คือ

1. วัยก่อนรู้สึกลึกซึ้งชอบ เป็นวัยที่ยังไม่สามารถแยกแยะความดีชั่วขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งถือว่ายังไม่มีความสามารถใดๆทั้งสิ้น

2. วัยที่รู้สึกลึกซึ้งชอบแล้ว หรือวัยหลังดัมยิซ เป็นวัยที่สามารถแยกแยะระหว่างดีชั่วถูกผิดขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งถือว่าเข้าสู่วัยที่จะประกอบศาสนกิจบางอย่างได้โดยลำพัง เช่น การละหมาด ศาสนกิจบางอย่างกระทำได้หากได้รับอนุญาตจากวะลียเช่นการประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นต้น ผู้เยาว์จะเข้าสู่วัยนี้เมื่ออายุประมาณ 7 ขวบ⁹

2. ความเป็นผู้วิกลจริต

วิกลจริต คือความผิดปกติของสติปัญญาที่ทำให้การกระทำและการพูดมิได้เป็นไปตามกรอบของสติปัญญา¹⁰

นักกฎหมายอิสลามได้ผนวกผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเข้ากับผู้วิกลจริต¹¹ แม้บุคคลทั้งสองประเภทจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันก็ตาม เพราะผู้มีจิตฟั่นเฟือนนั้นอาจมีความรู้สึกรับผิดชอบบ้างก็ตาม ทั้งนี้เพราะระดับของการมีจิตฟั่นเฟือนจะมีความแตกต่างกัน แต่เพราะบุคคลทั้งสองมีสติปัญญาที่ไม่สมบูรณ์จึงควรนำบทบัญญัติเดียวกันมาบังคับใช้ นั่นคือต้องมีผู้ปกครองหรือวะลียนั่นเอง

3. ความเป็นสตรี

ความเป็นสตรีเป็นสาเหตุในตัวที่ต้องมีวะลียหรือผู้ปกครอง แต่หากเป็นสาเหตุอื่น เช่นเป็นผู้เยาว์ก็จะต้องมีวะลียในฐานะเป็นผู้เยาว์ด้วย

⁹ อิบรูฮ์เราะฮ์, มุหัมมัด, อัลวิลายะฮ์ อาลันนัฟซุ, คารุลออดิ อีรรอบีซ, เบรุต . มปป , หน้า : 176

¹⁰ อัลญูรญานีย, อัชชะรีฟ อาลี, อัลตะฮรีฟ, คารุลกุดบ อัลอิลมิยะฮ์, เบรุต, 1983 , หน้า:79

¹¹ เคน ได้ะมีนา, ตำบรบรายกระบวนกรวิชากฎหมายอิสลาม, คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ

การที่อิสลามได้กำหนดให้สตรีต้องมีวะลีย ก็เพราะโดยธรรมชาติแล้วสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ มีความเสี่ยงต่อภัยคุกคามมากกว่าผู้ชาย หากถูกคุกคามแล้วจะมีผลต่อจิตใจ ศักดิ์ศรีและครอบครัวยิ่งกว่าผู้ชาย

การมีวะลียหรือผู้ปกครองของสตรีจึงไม่ใช่การอยู่ภายใต้อาณัติหรือการถูกบังคับ แต่เป็นการปกครองและคุ้มครอง ดังนั้น วะลียจะทำหน้าที่คุ้มครองหญิงสาวตราบใดที่ยังมิได้สมรส หากเคยผ่านการสมรสแล้ววะลียจะมีส่วนในการเลือกคู่สมรส ภายหลังการสมรสแล้วก็จะอยู่ภายใต้การคุ้มครองของสามีต่อไป หากมีปัญหาครอบครัววะลียจะทำหน้าที่ช่วยแก้ไขหรือไกล่เกลี่ยให้ และหากขาดจากการสมรสแล้วไม่มีที่พึ่งก็ต้องพึ่งพาวะลียอีกครั้งหนึ่ง¹²

บทบาทวะลียต่อสตรีที่ค่อนข้างชัดเจนในสังคมมุสลิมในประเทศไทยคือ การดำเนินการในการจัดการสมรส ทั้งนี้เพราะสตรีไม่สามารถจัดการสมรสเองได้ การสมรสจะต้องดำเนินการโดยวะลียเท่านั้น วะลียอาจทำหน้าที่กลั่นกรองให้ความเห็นหรือเป็นผู้สรรหาชายที่เหมาะสมเพื่อขอความเห็นชอบจากสตรี แต่หากเป็นบิดาหรือปู่ ผู้เป็นวะลียมีอำนาจสมรสโดยไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากสตรีแต่อย่างใด

ลำดับของผู้ทำหน้าที่วะลียในการแต่งงาน

สำหรับวะลียในการจัดการแต่งงานให้แก่สตรีนั้นมีลำดับดังต่อไปนี้

1. บิดา
2. ปู่และปู่ทวดขึ้นไป
3. พี่น้องชายที่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน
4. พี่น้องชายที่ร่วมแต่บิดา
5. บุตรชายของลำดับที่ 3
6. บุตรชายของลำดับที่ 4
7. ชายผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของลำดับ 5 และลำดับ 6 โดยไม่ขาดสาย
8. พี่น้องชายของบิดาที่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน
9. พี่น้องชายของบิดาที่ร่วมแต่บิดา
10. ชายผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของลำดับ 8 และลำดับ 9 ลงมาสลับกันโดยไม่ขาดสาย
11. พี่น้องชายของปู่ที่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน

¹² อับดุลเราะฮ์, มุหัมมัด, อัลฟิฮะฮ์ อุลันนัฟซ, دارลอรอดิ อีรอปีย์, เบรุต . มปป , หน้า : 49-50

12. พี่น้องชายของปู้ร่วมแต่บิดา
13. ชายผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาของลำดับ 11 และลำดับ 12 โดยสลับกันไม่ขาดสาย
14. สุดต่านหรืออัลกอฎีย์¹³ในฐานะวะลียอาม

คุณสมบัติของวะลีย

ผู้เป็นวะลียต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นชาย
2. เป็นมุสลิม
3. บรรลุนิติภาวะแล้วและมีวิจารณญาณเชิงวิญญูชนทั่วไป
4. เป็นผู้ที่อยู่ในกรอบของศาสนาอย่างเคร่งครัดไม่กระทำความบาปหนักเลย และไม่กระทำความบาปเล็กเป็นอาจิณ
5. มีวิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ปกครอง ดังนั้น จึงไม่อาจแต่งตั้งผู้ที่สุรุษสุราย เสเพล คนชรา คนขี้ลืมเป็นผู้ปกครองได้¹⁴

การปฏิบัติหน้าที่ของวะลีย

การทำหน้าที่เป็นวะลียในการสมรสนั้น หากมีวะลียหลายคนต่างลำดับกัน ก็ให้วะลียที่อยู่ในลำดับที่สนิทที่สุดเป็นผู้ทำหน้าที่ วะลียที่อยู่ในลำดับถัดไปไม่มีสิทธิเป็นวะลียแต่อย่างใด ผู้ที่อยู่ในลำดับถัดไปจะมีสิทธิเป็นวะลียได้ก็ต่อเมื่อวะลียที่อยู่ในลำดับต้น เสียชีวิตหรือขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งของการเป็นวะลีย

นอกจากสองกรณีที่กล่าวมานี้ เช่น วะลียไม่อยู่ วะลียปฏิเสธไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ วะลียถูกกักขัง เป็นต้น ผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นวะลียในการจัดการแต่งงานให้แก่หญิงนั้นคือ วะลียอาม¹⁵

ประเภทของวะลีย

ประเภทของวะลียเมื่อพิจารณาถึงอำนาจในการจัดสมรสให้แก่หญิงนั้นสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทคือ

1. วะลียคอต

¹³ อีรรัมลีซ, มุหัมมัด อิบดุลอับบาส, นียาตุลมุอิดาฮ, ต.มุกตะฟา อัลบาบี อัลหะละบี, ไคโร, 1967, หน้า :231-234

¹⁴ เล่มเดียวกัน, หน้า :100-101

วะลียคอกศ หมายถึง วะลียเฉพาะของสตรีแต่ละคน ซึ่งเป็นชายที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับหญิง

2. วะลียอามหรือวะลียฮาгим

วะลียอาม คือ วะลียทั่วไปสำหรับสตรีที่ไม่มีวะลียคอกศ หรือวะลียไม่อยู่ หรือวะลียคอกศปฏิเสธไม่ยอมจัดการสมรสให้ ผู้ที่เป็นวะลียอามคือ ผู้มีอำนาจปกครองประเทศ รัฐหรือหัวเมือง หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าว วะลียอามมีอำนาจเป็นวะลียสมรสบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ปกครองของตนเท่านั้น¹⁶

สำหรับวะลียฮาгимนั้น คือ การเป็นวะลียของบุคคลผู้มีอำนาจปกครองประเทศ โดยตำแหน่งซึ่งเป็นวะลียสำหรับสตรีที่ไม่มีวะลียคอกศ หรือวะลียคอกศไม่อยู่ หรือวะลียคอกศปฏิเสธไม่ยอมจัดการสมรสให้เช่นเดียวกับวะลียอาม

ดังนั้นวะลียอามและวะลียฮาгим คือบุคคลคนเดียวกัน แต่วะลียฮาгимนั้นคือผู้มีอำนาจปกครองประเทศ และเป็นวะลียโดยตำแหน่ง สำหรับวะลียอามนั้นครอบคลุมทั้งผู้กระทำโดยตำแหน่ง หรือได้รับมอบหมายจากบุคคลผู้มีอำนาจ

3. วะลียตะหุгим

วะลียตะหุгим คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากชายหญิงคู่สมรสให้ทำหน้าที่เป็นวะลียเฉพาะกรณีในการสมรสของทั้งสองในกรณีที่ไม่มีวะลียคอกศและวะลียอาม

ความเป็นมาของวะลียอาม.

การวิวัฒนาการของผู้ทำหน้าที่เป็นวะลียอามในประวัติศาสตร์กฎหมายอิสลามนั้น จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบตุลาการของอิสลาม กล่าวคือ ผู้นำคนแรกของรัฐอิสลาม คือ ท่านนบี มุฮัมมัด ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจทั้งทางด้านการบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการภายในกรอบที่อิสลามได้กำหนดไว้¹⁷

ดังนั้นท่านนบีมุฮัมมัดจะทำหน้าที่เป็นวะลียอามด้วย ต่อมาในยุคเคาะลีฟะฮ์ทั้งสี่ โดยเฉพาะในสมัยของท่านอุมร ซึ่งเป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สอง รัฐอิสลามมีอาณาเขตที่กว้างขวาง ท่านอุมรจึงได้แยกอำนาจตุลาการออกจากอำนาจบริหารโดยมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ในเวลาต่อมาได้มอบอำนาจในการรับผิดชอบ ปกครองบรรดาผู้ที่ไม่มีวะลียทั้งหลายแก่ผู้ดำรง

¹⁵ เล่มเดียวกัน , หน้า :241

¹⁶ อ่างแล้ว , 3:153

¹⁷ อัลหุหม์ฎีย , อับดุลเราะอ์มาน , อัลกอฎออุ ฟิ ลออิสลาม , ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยอุมมุลกุรอ ซาอุดีอาระเบีย, 1989 หน้า : 243

ตำแหน่งทางด้านตุลาการด้วย คืออัลกอฎีย์หรือผู้พิพากษา กล่าวคือก่อนหน้านั้นการส่งตัวแทนไปปกครองเมืองหรือแคว้นต่างๆ ผู้ปกครองจะมีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีด้วย แต่ในสมัยของอุมัยยัฮ์ท่านส่งอัลกอฎีย์แยกต่างหากจากผู้ปกครอง¹⁸

อย่างไรก็ตาม การเป็นวะลียอามยังเป็นหน้าที่ของผู้นำสูงสุด เพราะการเป็นวะลียอามนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของรัฐ¹⁹

ปัจจุบันผู้ที่เป็วะลียโดยตำแหน่ง คือบรรดาผู้นำของรัฐที่ปกครองกิจกรรมของชาวมุสลิมหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้นำโดยตราเป็นกฎหมาย เช่น ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปกครองพื้นที่ หรืออัลกอฎีย์ที่มีกฎหมาย หรือตราสารแต่งตั้งระบุชัดเจนว่า มีอำนาจจัดการสมรส บรรดาสตรีที่ไม่มี วะลีย²⁰

วะลียอามของมุสลิมในประเทศที่ผู้นำมิได้เป็นมุสลิม

ตำแหน่งวะลียอามเป็นตำแหน่งอันเป็นอำนาจส่วนหนึ่งของผู้นำสูงสุดของประเทศ รัฐหรือราชอาณาจักรอิสลามอิสลาม ซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบดูแลกิจการทั้งหลายของประชาชน

อย่างไรก็ตามหากมีการกบฏเกิดขึ้นและผู้นำกบฏมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองพื้นที่ยึดครอง บรรดาผู้ปกครอง อัลกอฎีย์ทั้งหลายที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้นำกบฏก็มีอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมายอิสลามในการปฏิบัติหน้าที่ทุกประการ²¹

ดังนั้นในกรณีดังกล่าว ผู้นำกบฏหรือบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมายให้เป็วะลียอาม ถือว่าเป็นวะลียอามที่ชอบด้วยกฎหมายอิสลามด้วย

ยิ่งกว่านั้น หากอำนาจปกครองสูงสุดของประเทศตกอยู่ในมือของสตรี ซึ่งตามหลักแล้วไม่ชอบด้วยหลักการของกฎหมายอิสลาม แต่การทำหน้าที่ของนางถือว่ามีความถูกต้องทุกประการ เพราะอยู่ในสภาพที่จำเป็น ดังนั้นการใช้อำนาจของนางก็มีผลถูกต้องด้วย แม้ว่านางจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการสมรสให้แก่สตรีที่ไม่มีวะลียโดยตัวนางเองก็ตาม²²

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเป็นวะลียอามนั้นจะคำนึงถึงการมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง โดยไม่คำนึงถึงวิธีการของการได้มาของอำนาจ ทั้งยังมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ด้านต่างๆ โดยเฉพาะการแต่งตั้งผู้พิพากษาเพื่อพิจารณารรคดี²³

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นกรณีผู้นำสูงสุดนับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามหากผู้นำสูงสุดมิได้เป็นมุสลิม วะลียอามที่ได้รับมอบหมาย หรืออัลกอฎีย์ที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นมีความชอบ

¹⁸ เล่มเดียวกัน หน้า : 244

¹⁹ เล่มเดียวกัน หน้า : 281

²⁰ อนุชอเราะฮ์, มุหัมมัด ,อัลวิลายะฮ์ฮุคัม, คารุรออดิ อัลอารอบีย, เบรุต ,มปป, หน้า : 98

²¹ อัลญะฮิช, อนุอัลมะอาลี, มียาตุลอุมม, คารุคอะฮ์วะฮ์, อเลกซันเดรีย ,มปป, หน้า : 271

²² เล่มเดียวกัน , หน้า :225

²³ อิสมาแอ อาลี และวรรณา แผนมุนิน, อ้างแล้ว, หน้า 21.

ธรรมหรือไม่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกฎหมายอิสลาม อัลอิซ อิบน์อับดิสสะลาม ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ หากผู้ที่มิได้เป็นมุสลิมได้ยึดครองพื้นที่กว้างใหญ่ และได้แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางตุลาการ เพื่อดำรงประโยชน์ส่วนรวมของชาวมุสลิม ตามความเห็นที่ปรากฏชัด ก็คือทั้งหมดมีผลบังคับ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และปลดปล่อยความเสียหายอันใหญ่หลวง ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากความโปรดปรานของผู้กำหนดสุกัม (อัลลอฮ์) และการคุ้มครองของพระองค์ต่อผลประโยชน์ของบ่าว ที่จะปฏิเสธผลประโยชน์ของส่วนรวมและยอมรับความเสียหายอันใหญ่หลวง ทั้งนี้ เพราะเพียงแต่ความไม่สมบูรณ์ตามคุณสมบัติของผู้แต่งตั้งต่อผู้ได้รับแต่งตั้งที่มีคุณสมบัติ ซึ่งการปฏิเสธนั้นมีความเป็นไปได้ที่ห่างไกล

อย่างไรก็ตามหากพื้นที่ใดไม่มีอัลกอญียะโดยเหตุผลใดก็ตามก็ให้บรรดาผู้มีอำนาจบาเรมีและผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ซึ่งเป็นอะฮ์ลุลหัดและอัลอักคุดำเนินการแต่งตั้งกอญียะ โดยถือว่าคำตัดสินหรือคำพิพากษาของอัลกอญียะนั้นมีผลตามกฎหมายอิสลาม ทั้งนี้เพราะความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเช่นนั้น²⁴

แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดในอิสลาม

มุฮัมมัดซาคี เจะหะ ได้กล่าวเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยในอิสลามว่า อัลลอฮ์คือผู้ทรงอำนาจสูงสุดในทุกด้าน เนื่องจากพระองค์เป็นผู้สร้างและเป็นผู้ปกครองจักรวาลอย่างแท้จริง ดังนั้นพระองค์เท่านั้นที่มีอำนาจเหนือทุกสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง หมายความว่าคำสั่งของพระองค์นั้นเป็นกฎหมาย พระองค์มีสิทธิขาดในการออกคำสั่งทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการของมนุษย์ และเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดโดยไม่มีเงื่อนไข ประชาชนไม่มีสิทธิฝ่าฝืนคำสั่งของพระองค์ มนุษย์จะได้รับสิทธิตามความยินยอมของพระเจ้า กฎหมายจะเกิดขึ้นตามความประสงค์ของพระองค์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือพระเจ้าย่อมมีอำนาจเด็ดขาดจนไม่อาจโต้แย้งคำสั่งของพระองค์

อัล-กูรออันได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงของอำนาจสูงสุดว่าเป็นของพระเจ้าเท่านั้น เพราะพระองค์ทรงอำนาจในทุกด้าน ดังปรากฏในโองการดังต่อไปนี้

ความว่า แท้จริงพระผู้อภิบาลของเจ้า เป็นผู้กระทำโดยเด็ดขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์²⁵

นอกจากนี้อัล-กูรออันยังได้บัญญัติอีกว่าสิ่งที่ถูกสร้างไม่มีสิทธิออกคำสั่งเหนือสิ่งถูกสร้างอื่นๆ เพราะสิทธิดังกล่าวเป็นของพระเจ้าในฐานะผู้ทรงสร้างเท่านั้น

²⁴ เล่มเดียวกัน , หน้า :242

²⁵ บทสุุด (11) : 107.

ความว่า ฟังรู้ว่าเกิดการสร้างและกิจการทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น มหา
บริสุทธิ์อัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก²⁶

โองการข้างต้นแสดงให้เห็นว่าไม่มีผู้ใดจะเคียงคู่อำนาจของอัลลอฮ์ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ทรง
สร้างจักรวาล อิสลามได้บัญญัติว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของอัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียวในสถานะ
ที่พระองค์เป็นผู้ทรงสร้างจักรวาล พระองค์จึงมีสิทธิขาดเหนือสรรพสิ่งทั้งหลาย อัลกุรอานได้
กล่าวถึงเรื่องนี้ในหลายๆ โองการด้วยกัน

ในเมื่ออิสลามถือว่าพระเจ้าเป็นผู้อำนาจสูงสุดเพียงผู้เดียวแล้ว ประเด็นคำถามตามมาก็คือ
ใครจะเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวในฐานะเป็นตัวแทนของพระองค์ เนื่องจากพระองค์อยู่นเหนือสรรพ
สิ่งทุกอย่าง จึงไม่อาจใช้อำนาจสูงสุดได้โดยตรง จึงจำเป็นต้องมีตัวแทนทำหน้าที่แทนพระองค์
เกี่ยวกับเรื่องนี้เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของท่านศาสนทูตและฐานะของรัฐ
อิสลาม

บทบาทของศาสนทูต

ศาสนทูตเป็นผู้ซึ่งได้รับการติดต่อและรับคำสั่งจากพระเจ้า เป็นเหตุผลหนึ่งที่อิสลามสั่ง
ให้มุสลิมทุกคนเชื่อฟังศาสนทูตโดยไม่มีเงื่อนไข จากหลายๆ โองการของอัล-กุรอาน จะสังเกตเห็น
ได้ว่าบรรดาศาสนทูตที่ได้รับการแต่งตั้งโดยพระเจ้าทุกคนจะพูดว่า “พวกท่านจงยำเกรงอัลลอฮ์
และเชื่อฟังฉัน”²⁷ นอกจากนี้อัล-กุรอานยังได้กำหนดหลักการของเรื่องนี้ดังต่อไปนี้

ความว่า และเรามีได้ส่งร่อซูลคนใดมานอกจากเพื่อให้เขาได้รับการเชื่อฟัง²⁸

อัล-กุรอานปฏิเสธที่จะรับรองความเป็นมุสลิมของผู้ใด ตราบใดที่เขาไม่ยอมรับอำนาจ
ของศาสนทูตดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า

ความว่า มิใช่เช่นนั้นดอก ข้าขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าว่าพวกเขาเหล่านั้นจะยังไม่
ศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะให้เจ้าตัดสินในสิ่งที่ขัดแย้งกันระหว่างพวกเขา แล้วพวกเขาไม่พบความคับ
ใจใดๆ ในจิตใจของพวกเขาจากสิ่งที่เจ้าได้ตัดสินไป และพวกเขายอมจำนนด้วยดี²⁹

²⁶ บทอัล อะรอฟ (7) : 54.

²⁷ บทอัลฮุอะรออ 26 : 108.

²⁸ บทอันนิสาอ 4 : 64.

²⁹ บทอันนิสาอ 4 : 80

โองการข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโดยสิทธิที่อำนาจอธิปไตยเป็นของอัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว ส่วนศาสนทูตเป็นตัวแทนและกระบอกเสียงของพระองค์ในการใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าว

ฐานะของรัฐอิสลาม

หลังจากที่ได้กล่าวถึงบทบาทของศาสนทูตไปแล้ว ก็ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่ควรกล่าวถึง คือใครเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารบ้านเมือง ซึ่งคำตอบก็ยังเป็นพระเจ้าอยู่ ส่วนองค์กรทางการเมืองที่เข้าไปบริหารกิจการของรัฐนั้นมิใช่เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทั้งโดยนิติบัญญัติ และโดยพฤตินัย เนื่องจากอำนาจขององค์กรดังกล่าวถูกจำกัดโดยอำนาจสูงสุดที่ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนแปลงหรือแทรกแซงได้ ฐานะขององค์กรทางการเมืองถูกอัล-กุรอานกำหนดโดยใช้คำ “คิลาฟัต” ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าองค์กรดังกล่าวมิได้มีอำนาจสูงสุดอยู่ในตัวของมันเอง แต่เป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจสูงสุดทั้งโดยนิติบัญญัติและพฤตินัย กล่าวคือเป็นตัวแทนของพระเจ้านั่นเอง³⁰

คำ “คิลาฟัต” มิใช่เป็นสิทธิของกษัตริย์หรือสันตปาปา แต่อัล-กุรอานถือว่าคิลาฟัตหรือตัวแทนของอัลลอฮ์มิใช่สิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นสิทธิของทุกคนที่ยอมรับอำนาจสูงสุดของพระเจ้าที่อยู่เหนือพวกเขา และบังคับใช้กฎหมายของพระองค์ที่ประทานผ่านท่านนบีมุฮัมมัด ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า

ความว่า อัลลอฮ์ทรงสัญญากับบรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ที่กระทำความดีทั้งหลายว่า แน่แน่นอนพระองค์จะทรงให้พวกเจ้าเป็นตัวแทนสืบช่วงในแผ่นดิน³¹

จากแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดเป็นของพระเจ้านั้นจึงทำให้กฎหมายได้แก่ตามที่บัญญัติขัดกับหลักกฎหมายอิสลามมุสลิมจึงสามารถที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้

³⁰ Abu A'la Maududi อ้างในมุฮัมมัดซากกี เจ๊ะหะ, อำนาจอธิปไตย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายทั่วไปและกฎหมายอิสลาม, [http:// www.oknation.net](http://www.oknation.net) สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2557.

³¹ บทอันนุร 24 : 55.

บทที่ 3

การจัดสมรสโดยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

การได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

สิทธิในการทำหน้าที่วะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นเป็นของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั้งสอง คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะถูกแต่งตั้งขึ้นในจังหวัดที่มีมัสยิดที่จดทะเบียนอยู่ไม่น้อยกว่า 3 หลังโดยจะมีการเสนอชื่อและคัดเลือกโดยโตะอิหม่ามในแต่ละจังหวัดส่วนใหญ่ผู้ที่จะถูกเสนอชื่อนั้นคือผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมถึงการปฏิบัติหน้าที่เคร่งครัดทางศาสนา คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะมีสมาชิกอยู่ 30 คนและมีประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นหัวหน้าคณะ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัดจะอยู่ในวาระคราวละ 6 ปีและสามารถดำรงตำแหน่งหลายวาระได้เมื่อได้รับการเสนอชื่อและคัดเลือกเข้ามาใหม่หากกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนั้นไม่มีการระบุอย่างชัดเจนในอำนาจการเป็นวะลียอามเพื่อจัดการสมรสให้แก่หญิงที่ไม่มีวะลีย ดังนั้นการได้มาของสิทธิในการเป็นวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสจึงมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในจังหวัดสงขลา การได้มาของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียอามนั้นเกิดจากการที่สังคมมุสลิมตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีจึงมีการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมให้ทำหน้าที่วะลียอามแก่มุสลิมในพื้นที่ซึ่งผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นก็คือผู้ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาโดยตำแหน่ง การได้มาของสิทธิดังกล่าวถือได้ว่าเป็นไปในลักษณะสิทธิโดยชอบธรรม แมกซ์ เวเบอร์ ได้กล่าวเกี่ยวกับสิทธิโดยชอบธรรมไว้ว่า สิทธิโดยชอบธรรมนั้นเป็นอำนาจที่ได้รับการยินยอมและเห็นชอบให้ใช้อำนาจจากผู้อยู่ใต้อำนาจ สิทธิที่จะให้ผู้อื่นเต็มใจเชื่อฟังคำสั่งของตน สิทธิอำนาจมีนัยของระเบียบกฎหมายหรือกฎระเบียบแอบแฝงอยู่ อำนาจอันชอบธรรมสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ (leadership) เป็นสิทธิของผู้นำและเป็นความชอบธรรมที่คนอื่นๆ ให้การยอมรับ³² ส่วนในจังหวัดนราธิวาสนั้นพัฒนาการของสิทธิในอำนาจการเป็นวะลียอามเริ่มต้นมาจากการที่ฮัจยีอับดุลเราะมาน เจ๊ะอิสมาอิล ซึ่งได้รับอำนาจการเป็นวะลียอามในฐานะที่ปรึกษาเจ้าเมืองระแงะ จนกระทั่งในปีพ.ศ 2488 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสขึ้นและเมื่อฮัจยีอับดุลเราะมานได้เสียชีวิตก็ได้แต่งตั้งให้นายสิน คารามัน สืบทอดการเป็นวะลียอามแทนซึ่งถือได้ว่าการได้มาของสิทธิในอำนาจวะลียอามของนายสินคารามันนั้น เป็นไปในลักษณะสิทธิบนพื้นฐานบุญบารมี ที่สืบทอดมาจากบิดาของ

³² Max Weber อ้างใน ถิรัชย์ อาบ้อง, อำนาจ ว่าด้วยมโนทัศน์ทางแนวคิดทฤษฎี, <http://chornorpor.blogspot.com> สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2557.

ตน แต่เนื่องจากการทำหน้าที่วะลียอามของนายสิน คารามันเป็นระยะเวลานานกรប់กับอายุของ นายสิน คารามันก็แก่ชรา ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมาที่ได้จัดให้มีการประชุม ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมา บรรดานักวิชาการ ศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำที่เป็นอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ตัวแทนฝ่ายปกครอง พ่อค้า และ ประชาชน โดยมีนายเรวัต ราชมุกดาประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมา ณ ขณะนั้นเป็นประธานในที่ประชุม การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อ วันที่3ธันวาคมพ.ศ.2535 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมา จากมติที่ประชุม ได้เลือกนายสิน คารามัน อดีตตะโตะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนครราชสีมาให้เป็นวะลียอามตามเดิม เพื่อให้อำนาจการเป็นวะลียอามของท่านปราศจากข้อเคลงไคลงใดๆ และมั่นใจในที่มาที่ถูกต้อง ตามหลักศาสนบัญญัติอิสลาม นายสิน คารามันในฐานะวะลียอามก็ได้แต่งตั้งให้คณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมาทุกคนจำนวน 30 คน เป็นตัวแทนของท่านเพื่อทำหน้าที่วะลียอาม จัดการสมรสแก่หญิงที่ไม่มีวะลีย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมาทุกคนจะมีอำนาจ เป็นวะลียอามตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมาเป็นเวลา 6 ปี และจะได้รับการแต่งตั้งใหม่หากได้รับการแต่งตั้งกลับเข้ามาใหม่

ในปีพ.ศ 2555 อำนาจของการเป็นวะลียอามในประเทศไทยเริ่มชัดเจนขึ้นและมีแนวปฏิบัติ ที่เหมือนกันในทุกจังหวัด โดยที่ประชุมจากองค์กรอิสลามในทุกภาคส่วนให้สัตยาบันแก่ จุฬาราชมนตรีนายอาซิส พัทธกัญมพล เป็นวะลียอามแก่มุสลิมในประเทศไทย นับแต่นั้นอำนาจ การเป็นวะลียอามจึงเป็นของจุฬาราชมนตรี และได้มอบหมายให้คณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดทุกจังหวัดเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่วะลียอามแก่ประชาชนในจังหวัดของตน

จะเห็นได้ว่าวะลียอามเป็นสิทธิอำนาจตามประเพณีและความเชื่อของคนมุสลิมที่ถือว่า จำเป็นที่จะต้องมิในสังคมเพื่อทำหน้าที่จัดการสมรสแก่หญิงที่ไม่มีวะลียในพื้นที่ของตน ดังนั้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยไม่มีการกำหนดผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่วะลียอามแก่มุสลิมในประเทศไทย สังคมมุสลิมก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการคัดเลือกผู้ที่มาทำหน้าที่นี้เองโดยถือหลักของความจำเป็น เป็นหลัก

สภาพการจัดสมรสแก่หญิงโดยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

ถึงแม้ว่าวะลียอามมีสิทธิที่จะทำการสมรสให้แก่หญิงในพื้นที่ของตนเองโดยมีเงื่อนไขว่า หญิงนั้นต้องไม่มีวะลียเฉพาะของตนเอง อันได้แก่ญาติสนิทของหญิงที่มีความสัมพันธ์ทาง สายโลหิตฝ่ายบิดา การที่จะถือฝ่ายหญิงไม่มีวะลียนั้นหมายถึง หญิงคนนั้นไม่มีวะลียเฉพาะ หรือมี แต่ขาดคุณสมบัติ วะลียเฉพาะหายสาบสูญ วะลียเฉพาะครองเอียะรอมอันเนื่องจากประกอบพิธีฮัจญ์ หรือพิธีอุมเราะฮ์ วะลียเฉพาะปฏิเสธไม่ยอมจัดการสมรสให้ วะลียเฉพาะอยู่ห่างเกินรัศมี 96

กิโลเมตร ะลียเฉพาะถูกกักขัง โดยไม่มีผู้สามารถติดต่อได้ เว้นแต่ผู้คุม ะลียเฉพาะหลบหนีไม่ยอมจัดการสมรส และไม่ยอมรับการเรียกตัวของะลียอาม เมื่อต้องการสมรสกับะลียเฉพาะเอง หรือ สตรีวิกลจริตที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ที่ไม่มีบิดาหรือปู่เป็นะลีย

จากอำนาจของะลียอามที่ทำหน้าที่เสมือนตัวแทนของรัฐแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองของตน นั้นอำนาจดังกล่าวก็ยังถือว่ายังไม่มีสิทธิเด็ดขาดถ้าหากบิดาของฝ่ายหญิงยังมีอยู่ ะลียอามก็จะทำการสมรสให้แก่หญิงนั้นไม่ได้เพราะการทำหน้าที่ะลียของบิดาแก่บุตรสาวนั้นในอิสลามไม่เพียงแค่การทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองต่อผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองเท่านั้นแต่ยังรวมถึง การแสดงถึงความหวังดีต่อบุตรสาวที่อยากให้ฝ่ายชายที่เข้ามาในชีวิตลูกสาวนั้นคือคนดี ผ่านการคัดกรอง และเห็นชอบจากผู้ที่เป็บิดา รวมทั้งการมอบหมายหน้าที่ในการดูแลฝ่ายหญิงให้เป็นหน้าที่ของสามีต่อบิดาต่อไป ดังนั้นะลียอามจึงไม่มีสิทธิในการจัดสมรสให้แก่หญิงทราบใดที่บิดาของเขายังอยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ในแนวปฏิบัติของะลียอามทั้งในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสจึงเคร่งครัดอย่างยิ่งเกี่ยวกับสถานที่อยู่ของบิดา หรือผู้ที่มีสิทธิเป็นะลียของฝ่ายหญิงในขณะทำการสมรสให้นั้นว่าอยู่ที่ใด หากอยู่ใกล้ภายในรัศมี 96 กิโลเมตร ะลียอามก็จะทำการสมรสให้ไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ก็จะมีการเคลื่อนย้ายการทำพิธีสมรสให้ไกลออกไปจากสถานที่ะลียอยู่ดังเช่นในกรณีของชาวมาเลเซียคู่หนึ่งที่มาทำการแต่งงานโดยอาศัยะลียอามที่ประเทศไทยเพราะเป็นการแต่งงานกับภรรยาคนที่สองส่วนะลียของฝ่ายหญิงก็ยินยอมกับการแต่งงานครั้งนี้ จึงเดินทางมาด้วย แต่เมื่อมาถึงชายแดนไทยมาเลเซียปรากฏว่าหนังสือเดินทางของบิดาของฝ่ายหญิงหมดอายุไม่สามารถเข้ามาฝั่งไทยได้จึงต้องรออยู่ที่โกตาบารูรัฐกลันตัน เมื่อทางเจ้าหน้าที่ทำการสอบถามเกี่ยวกับะลียของฝ่ายหญิงว่าอยู่ที่ใดและได้ทราบว่าจะลียก็เดินทางมาด้วยแต่มาได้แค่ครึ่งทางก็บ่นว่า ทำไมพามาแล้วไม่พามาให้ถึงที่ เพราะถ้าบิดาของฝ่ายหญิงมาด้วยตนเอง ก็สามารถจัดการสมรสให้โดยให้บิดาของฝ่ายหญิงเป็นะลียแก่หญิงด้วยตนเองไม่จำเป็นต้องอาศัยะลียอาม แต่ในเมื่อมาแต่อยู่กลางทางทำให้เงื่อนไขที่ว่าหญิงนั้นไม่มีะลียอันเนื่องจากะลียอยู่ไกลเกินรัศมี 96 กิโลเมตรจึงใช้ไม่ได้เลยต้องย้ายสถานที่แต่งงานไปยังสถานที่อื่น ส่วนใหญ่ในกรณีเช่นนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะการแต่งงานโดยใช้ะลียอามในจังหวัดนราธิวาสเท่านั้นโดยเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องนี้ได้กล่าวว่า

“ถึงแม้ว่าระยะทางตามทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่จะถือว่าต้องไม่น้อยกว่า 96 กิโลเมตรแต่เพื่อให้มั่นใจเกี่ยวกับระยะทาง ทางประเทศมาเลเซียจึงกำหนดว่าจะต้องห่างถึง 100 กิโลเมตร ถ้าหากว่าสถานที่ที่ะลียอาศัยอยู่นั้นไม่ถึง 100 กิโลเมตรก็จะทำการย้ายสถานที่ทำการสมรสไปยังสถานที่อื่นเพื่อให้มั่นใจว่าจะลียของหญิงนั้นอยู่ไกล เช่น ถ้าะลียอยู่โกตาบารู กลันตัน

ก็จะทำพิธีสมรสที่ อำเภอ รือเสาะนราธิวาส ถ้าจะลี้ภัยอยู่ ปาเซมัสรันเตาปันยัง ไปทำพิธีสมรสที่บ้าน กอดอ อำเภอ รือเสาะ หากจะลี้ภัยอยู่ที่บาเจาะ กลันตัน ทำพิธีสมรสที่อำเภอบาเจาะนราธิวาส ส่วนที่อื่น ๆ นั้นก็สามารถทำพิธีสมรสที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสเลย”

ดังกล่าวมานั้น เป็นการกำหนดโดยฮากิมประเทศมาเลเซีย เพราะเคยเกิดกรณีที่จะลี้ภัยของฝ่ายหญิงฟ้องร้องให้ศาลในประเทศมาเลเซียเพิกถอนการสมรสที่ได้กระทำโดยวะลียอามโดยให้เหตุผลว่าในขณะที่ลูกสาวสมรสที่อำเภอสุไหงโกโลกนั้นตนเองอยู่ที่รัฐกลันตันทั้งนี้เหตุผลที่หญิงอ้างว่าไม่มีวะลียอามจึงใช้ไม่ได้และวะลียอามก็ไม่มีสิทธิที่จะจัดการสมรสให้แก่หญิงได้ ศาลในประเทศมาเลเซียก็ได้ทำการเพิกถอนการสมรสครั้งนั้นและจัดการสมรสให้ใหม่ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องนี้ยังอธิบายอีกว่า เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเช่นกรณีนี้อีกทางสำนักงานจึงระบุอย่างละเอียดในหนังสือสมรสว่า ได้ทำการสมรสที่ใด เวลาใดใครทำหน้าที่วะลียอามในการจัดการสมรสให้แก่หญิง

ส่วนในจังหวัดสงขลานั้นสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ใกล้กับชายแดนจึงไม่เกิดปัญหาในเรื่องนี้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าอำนาจการเป็นวะลียเพื่อทำการสมรสแก่หญิงนั้นคือญาติสนิทที่มาความสัมพันธ์ทางสายโลหิตทางฝ่ายบิดา ซึ่งเรียงลำดับตามความใกล้ชิดกับหญิง ดังนั้น เพื่อให้ทราบแน่ชัดถึงผู้ที่มีสิทธิเป็นวะลียแก่หญิงนั้นคือใครและ ณ ขณะนั้นเขาอยู่ที่ใดจึงต้องมีการซักถามอย่างละเอียด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหญิงที่มานั้นก็จะบอกเลยว่าไม่มีวะลีย แต่ทางเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่ปักใจเชื่อโดยให้เหตุผลว่า

“ พวกที่มานั้นไม่คำนึงในเรื่องถูกผิดหรือ ขอเพียงแค่ได้แต่งงานกันก็พอ เราจึงต้องรอบคอบไม่สามารถที่จะเชื่อคำบอกเล่าของเขาได้จนกว่าจะทำการซักถามให้แน่ชัด”

ในการซักถามนั้นเริ่มตั้งแต่ผู้มีอำนาจในการเป็นวะลียคนแรกคือบิดาโดยมีการซักถามว่า บิดาชื่ออะไร เป็นลูกที่แท้จริงของบิดาหรือไม่ ไม่เคยได้ยินใครเขาบอกว่าเราเป็นลูกบุญธรรมของบิดาตนเองใช่ไหม หากหญิงบอกว่าบิดายังมีชีวิตอยู่ก็จะถามถึงสถานที่ที่บิดาอยู่ว่า ณ ขณะนี้อยู่ที่ใด หากหญิงบอกว่าบิดาเสียชีวิตแล้ว ก็จะเริ่มทำการซักถามวะลียคนถัดไปคือ ปู่ เช่นเดียวกันคำถามเกี่ยวกับบิดา แต่เมื่อถึงลำดับวะลียถัดมาที่ในลำดับเดียวกันมีหลายคนที่เป็นวะลียได้ เช่น พี่น้องชายร่วมบิดามารดา พี่น้องของบิดา การซักถามก็เข้มข้นมากขึ้นที่ หญิงมักจะตอบว่าไม่มี แต่เมื่อซักถามไปแล้วปรากฏว่ามีผู้ที่สามารถเป็นวะลียได้ จึงถูกดำเนินจากเจ้าหน้าที่ว่า

“ ก็บอกแล้วว่าอย่าเพิ่งใจร้อน ตอบคำถามมาก่อนนั้น ใจเมื่อก็บอกไม่มี”

จะเห็นได้ว่าในเรื่องของการคำนึงถึงสิทธิของการเป็นวะลียให้แก่หญิงในฐานะวะลียอาม นั้นจะมีความรอบคอบอย่างมากภายใต้เงื่อนไขที่ว่าหญิงนั้นจะต้องไม่มีวะลียเฉพาะสิทธิในการทำหน้าทีจัดการสมรสจึงจะเป็นของวะลียอาม

การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของฝ่ายหญิงโดยวะลียอาม

เจตนารมณ์ของการกำหนดวะลียในการแต่งงานให้แก่หญิงนั้นเพื่อการคุ้มครองสิทธิของฝ่ายหญิงจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากฝ่ายชาย ดังนั้นสิ่งทีวะลียอามในฐานะผู้ปกครองของฝ่ายหญิงถึงแม้จะเป็นแค่ชั่วคราวในขณะที่ทำการสมรสให้แก่ฝ่ายหญิงเท่านั้น แต่สิทธิดังกล่าวจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของฝ่ายหญิงตลอดไปในอนาคตสิทธิของฝ่ายหญิงที่สมควรพิจารณานั้นคือ

ประการแรกค่าสมรส

การกำหนดค่าสมรสแก่ฝ่ายหญิงนั้นตามหลักการแล้วจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้เหมาะสมกับสถานภาพของฝ่ายหญิง โดยพิจารณาจาก รูปร่างหน้าตา ฐานะ การศึกษา สถานภาพทางสังคม ซึ่งตามปกติแล้วค่าสมรสนั้นจะขึ้นอยู่กับกรเรียกร้องหรือกำหนดโดยบิดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง แต่ในเมื่อการแต่งงานครั้งนี้บางครั้งปราศจากการรับรู้จากบิดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง ดังนั้นแนวทางทีวะลียอามกำหนดค่าสมรสให้แก่หญิงนั้นก็คือ กำหนดตามคำเรียกร้องของฝ่ายหญิง ซึ่งบางทีเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าสมรสที่มีการปฏิบัติจริงในสังคมมุสลิมแล้วก็ถือว่าน้อย เพราะบางคู่ก็กำหนดประมาณ 1000 บาท และบางคู่ก็ประมาณ 2000 บาท แต่จากการให้เหตุผลของวะลียอามเกี่ยวกับค่าสมรสที่น้อยกว่าปกตินั้นว่า

“ ค่าสมรสจะมากจะน้อยขึ้นอยู่กับฝ่ายหญิงยินยอม เพราะว่าหลังจากแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายจะให้อะไรแก่ฝ่ายหญิงก็แล้วแต่เขา”

และวะลียอามในจังหวัดสงขลาอีกท่านหนึ่งก็ให้เหตุผลว่า

“ ก็คิดเหมือนกันทีเห็นว่าค่าสมรสทีกำหนดโดยฝ่ายหญิงเองนั้นน้อยแต่เมื่อสอบถามดูแล้ว ประเพณีปฏิบัติของชาวมลายูเองก็มีการกำหนดค่าสมรสน้อยอยู่แล้ว ส่วนทีมากกว่านั้นจะเรียกว่า ฮันตารัน ทีเป็นในรูป ของก้านทีมากกว่านั้น ซึ่งอาจเป็นทอง หรือของมีค่าอื่นๆ เพราะฉะนั้น เราจึงกำหนดค่าสมรสตามทีฝ่ายหญิงกำหนดเท่านั้น”

ส่วนวะลียอามในจังหวัดนราธิวาสนั้นจะกำหนดตามการเรียกร้องจากฝ่ายหญิงก่อน แต่เมื่อปรากฏว่าอัตรานั้นน้อยกว่าปกติ วะลียอามก็จะสอบถามถึงอัตราค่าสมรสทีถือปฏิบัติตามประเพณีของพื้นที่ทีหญิงนั้นอาศัยอยู่ ดังนั้นบางคู่ก็มีการกำหนดอัตราค่าสมรสประมาณ 15,000 RM หรือประมาณ 150,000 บาทหรือบางคู่ก็ประมาณ 100,000 บาท ซึ่งในขณะที่ทำพิธีนั้นจะยังไม่มี การจ่ายค่าสมรสแก่หญิงแต่จะมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทีถือเป็นหนทีฝ่ายชายต้องชำระ

แก่หญิงต่อไป ซึ่งจากที่ผ่านมาก็เคยปรากฏว่า บิดาของฝ่ายหญิงเป็นผู้เรียกร้องแทนบุตรสาวให้ฝ่ายชายจ่ายค่าสมรสที่เหลือตามหนังสือสัญญานั้น และศาลมาเลเซียบังคับให้ฝ่ายชายต้องชำระตามหนังสือสัญญานั้น

ด้านความเหมาะสม

ในเรื่องความเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับความยินยอมของทั้งสองฝ่ายแต่ทางสำนักงานจะมีหนังสือสอบถามประวัติของทั้ง หญิงและชาย เช่น เคยผ่านการสมรสมาแล้วหรือยัง ฝ่ายชายมีภรรยากี่คน ฝ่ายหญิงทราบหรือไม่ ข้อมูลนี้จะถูกตรวจสอบ ดังนั้นก่อนการทำพิธีสมรสทั้งหญิงและชายก็สามารถที่จะรู้ได้ว่าอีกฝ่ายเป็นอย่างไร ถ้ายินยอมสมรสด้วย พิธีสมรสก็จะดำเนินต่อ

ข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐในประเทศมาเลเซียกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสในการจัดการสมรสให้แก่ชาวมาเลเซีย

เนื่องจากว่าชาวมาเลเซียส่วนใหญ่ที่เดินทางมาทำการสมรสที่ประเทศไทยเพราะหลีกเลี่ยงกฎหมายที่มีข้อบังคับหลายอย่างอันทำให้ไม่สามารถสมรสได้นั้น ทางรัฐบาลมาเลเซียก็ได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั้ง 6 จังหวัด คือจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา สตูล และพัทลุงว่า ทางรัฐบาลมาเลเซียยินยอมให้ผู้มีอำนาจเป็นวะลียอามในประเทศไทยทำการสมรสชาวมาเลเซียที่มาร้องขอได้ถึงแม้ว่าในบางกรณีจะขัดกับหลักกฎหมายของรัฐบาลมาเลเซียก็ตาม เช่น การสมรสกับภรรยาคนที่สองโดยไม่มีหนังสือยินยอมจากภรรยาคนแรก หรือในกรณีอื่นๆ เป็นต้นและขอความร่วมมืออย่าทำการสมรสให้กับบุคคลในสองประการนี้คือหนึ่งทำการสมรสให้กับหญิงที่มีอายุไม่ถึง 16 ปี และชายอายุไม่ถึง 18 ปี สองทำการสมรสพลเมืองมาเลเซียกับชาวบังคลาเทศ ซึ่งในเรื่องนี้ทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสก็ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยให้เหตุผลว่า การที่เราทำการแต่งงานให้แก่คนมาเลเซีย นั้นก็เป็นการทำลายกฎหมายของประเทศมาเลเซียที่พยายามบัญญัติมาเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสถาบันครอบครัวของเขา ดังนั้นในกรณีที่เป็นการขอความร่วมมือนั้นเราก็จะให้ความร่วมมือกับเขา

นายหน้านำคู่สมรสมาแต่งงานที่ประเทศไทย

การมาแต่งงานที่ประเทศไทยของชาวต่างประเทศบางครั้ง ก็มาโดยตนเอง บางครั้งญาติเป็นผู้พา และบางครั้งก็ไปหาโต๊ะอิหม่ามที่รู้จักเพื่อให้ช่วยพา แต่ในบางกรณีก็มาโดยการนำมาของนายหน้า ซึ่งจากการสอบถาม นั้นมีนายหน้าประมาณ 4 กลุ่ม ส่วนที่มีการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ที่ค้นพบมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มของ Ridwan และ Wanzarma หรือ เปาะวัน กลุ่มที่ใช้ชื่อว่าในเว็บไซต์

ดังกล่าวจะมีการเชิญชวนให้ผู้ที่มีความประสงค์จะแต่งงานแต่มีปัญหาไม่สามารถกระทำได้ที่ประเทศมาเลเซีย มาทำการแต่งงานที่ประเทศไทย โดยใช้คอนเซ็ปต์ว่า แต่งงานที่ประเทศไทย สะดวกและราคาถูก ข้อมูลในเว็บไซต์ดังกล่าวประกอบด้วย

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการแต่งงานที่ประเทศไทย
2. แพ็คเก็จต่างๆที่นายหน้าเตรียมให้แก่ผู้ที่ต้องการใช้บริการได้เลือก
3. เอกสารต่างๆที่ต้องเตรียม
4. คำพิตวาเกี่ยวกับการแต่งงานที่ประเทศไทย

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการแต่งงานที่ประเทศไทย

ในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆตั้งแต่การเดินทางเข้ามาที่สำนักงานจนเสร็จสิ้นกระบวนการคือรับหนังสือรับรองจากสถานกงสุลที่เมืองหาดใหญ่ ส่วนใหญ่แล้วนายหน้าจะเลือกจังหวัดสงขลาเป็นหลัก และส่งเสริมให้ผู้ที่จะมาทำการแต่งงานนั้นเลือกจังหวัดสงขลา โดยให้เหตุผลว่า ค่าใช้ในการเดินทางน้อยเพราะที่พักอยู่ใกล้สำนักงานและระยะห่างจากสถานกงสุลก็เพียง 25 กิโลเมตรเท่านั้นสามารถที่จะดำเนินการให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็ว แต่สำหรับผู้ที่มาจากรัฐเปอรลิส และรัฐเคดา ที่ไม่ครบ ระยะทางสองมืระยะสนั้นก็สามารถที่จะเลือกจังหวัดอื่นนอกเหนือจากสงขลาได้

แพ็คเกจต่างๆที่เตรียมให้ผู้ให้บริการเลือก

แพ็คเกจที่นายหน้าเตรียมไว้นั้นจะมี 2 ลักษณะ คือ การมาแต่งงานในวันปกติของการทำงาน คือ วันจันทร์ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี โดยจะมีให้เลือกที่เป็น 1 วันไปกลับหรือ ค้างคืน และมาแต่งงานในวันหยุดสุดสัปดาห์คือวันเสาร์และวันอาทิตย์ มีทั้งไปกลับ และค้างคืน แพ็คเกจนี้เฉพาะชาวมาเลเซียเท่านั้น โดยแต่ละครั้งที่พามาจะเสียค่าใช้จ่ายให้แก่นายหน้าคู่ละ 1500 RM หรือประมาณ 15,000 บาท ในแต่ละแพ็คเกจจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริการของนายหน้าแก่ผู้ให้บริการ คือ

1. ฟรีค่ารับส่งจากด่านนอกถึงสงขลา หรือจากสนามบินหาดใหญ่ถึงที่พัก
2. ฟรีค่าเดินทางในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆในการแต่งงาน
3. ฟรีอาหารกลางวันหรืออาหารเย็น
4. ฟรีค่าที่พักโรงแรมระดับ 3 ดาว 1 คืน
5. ค่าใช้จ่ายที่สำนักงานฯ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายจัดการสมรส ค่าใช้จ่ายในการถ่ายเอกสารไม่รวมค่าสมรสที่ฝ่ายชายต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิง
6. ฟรีค่าใช้จ่ายที่สถานกงสุลมาเลเซียที่หาดใหญ่
7. ฟรีรูปภาพ และวิดีโอในขณะที่ทำพิธีแต่งงาน

8. เอกสารที่คู่สมรสจะได้รับภายหลังจากการสมรส คือ ทะเบียนสมรสที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา โดยมีลายเซ็นของประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลารับรอง และหนังสือรับรองจากสถานกงสุลประเทศมาเลเซีย

เอกสารต่างๆที่ต้องเตรียม

ทางนายหน้าจะมีการกำหนดเอกสารให้ผู้ที่มาใช้บริการเตรียมและนำมาด้วยคือ

- 1.บัตรประจำตัวประชาชนของกลุ่ม่าวสาว
- 2.หนังสือเดินทาง
- 3.สำหรับหญิงที่มายให้นำใบมรณบัตรของสามี หรือ เอกสารการหย่าร้างฉบับจริง
4. สำหรับผู้ที่เป็น ทหารหรือตำรวจสมควรที่จะมีหนังสืออนุญาตจากผู้บังคับบัญชาด้วย
5. สำหรับชาวต่างชาติที่ไม่ใช่ในประเทศอาเซียนนั้นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นบุคคลที่ห้ามเข้าประเทศไทยหรือไม่โดยตรวจสอบจากสถานทูตไทยในประเทศมาเลเซียหรือในประเทศที่อาศัยอยู่

คำฟัตวาหรือทัศนะของนักวิชาการเกี่ยวกับข้อกำหนดของการแต่งงานที่ประเทศไทย

เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความมั่นใจในผลของการแต่งงานในประเทศไทยนั้นทางนายหน้าได้มีการนำคำฟัตวาจากสำนักฟัตวาในประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับข้อกำหนดของการแต่งงานที่ประเทศไทยมายืนยัน พร้อมระบุว่า การแต่งงานที่จะสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักการของศาสนาและเป็นที่ยอมรับของกฎหมายในประเทศนั้นต้องเป็นอย่างไร

บทที่ 4

สาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงานโดยอาศัยวะลียาม

สาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงานโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

จากเงื่อนไขที่ระบุให้สิทธิแก่วะลียามเพื่อทำหน้าที่ในการจัดสมรสแก่หญิงหลายประการด้วยกันตามที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่าผู้ที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นมีสาเหตุดังต่อไปนี้

สาเหตุแรกคือ ไม่มีวะลียเฉพาะ หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ

ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่มาทำการร้องขอเพื่อทำการสมรสโดยอาศัยวะลียามนั้นส่วนใหญ่คือคนพื้นที่จังหวัดสงขลาและนราธิวาส และส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหญิงมัลลัฟ(ผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่) ซึ่งในการแต่งงานของหญิงในกรณีเช่นนี้ผู้ปกครองของนางก็คือวะลียามภายในจังหวัดนั้นเพราะบิดาหรือญาติของหญิงที่ต่างศาสนาไม่สามารถเป็นวะลียให้แก่นางได้ ดังเช่นในกรณีของ

“ชายมาเลเซียกับสาวไทยจากเพา โดยที่ฝ่ายชายเป็นคนมาเลเซียตอนนี้อยู่เพราะภรรยาเสียชีวิตได้รู้จักกับคนไทยที่ทำงานอยู่ที่มาเลเซีย ซึ่งแต่เดิมนับถือศาสนาพุทธและได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามก่อนที่จะแต่งงานกับฝ่ายชาย สาเหตุที่ต้องมาแต่งงานโดยอาศัยวะลียามที่สงขลาเนื่องด้วยฝ่ายหญิงเป็นคนไทยอีกทั้งยังเป็นมัลลัฟไม่มีบิดาที่สามารถเป็นวะลียในการแต่งงานได้”

แต่ในบางกรณีก็เป็นหญิงที่ไม่มีบิดาที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม หมายถึง บิดาที่ระบุในสำเนาทะเบียนบ้านนั้นไม่สามารถเป็นวะลียให้แก่บุตรตามกฎหมายได้ เพราะตามกฎหมายอิสลามแล้วเขาไม่มีฐานะเป็นบิดาของหญิงอันเนื่องจากการท้องนอกสมรสระหว่างชายผู้นั้นกับมารดาของหญิง ดังที่โตะฮัมมามในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“คนในเขตการดูแลของเขาที่เคยมีการแต่งงานโดยอาศัยวะลียามนั้นก็มียุกรณีหนึ่ง เป็นกรณีที่มารดาของฝ่ายหญิงเกิดท้องขึ้นมาก่อนทำการสมรสทำให้ชายที่แต่งงานกับมารดาของหญิงไม่มีศักดิ์เป็นบิดาของลูกสาวที่เกิดมาตามกฎหมายอิสลามได้ ครั้นเมื่อลูกสาวโตและต้องการที่จะทำการสมรสจึงจำเป็นต้องอาศัยวะลียามในพื้นที่เป็นวะลียให้แก่หญิง ซึ่งจริงๆแล้วผมก็ไม่รู้ว่าเกิดกรณีเช่นนี้ แต่มีผู้หวังดีคนหนึ่งที่เขาคิดว่าเขาไม่สามารถเก็บเรื่องนี้เป็นความลับไว้ได้จึงมาบอกโตะฮัมมามให้รับทราบเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักการอิสลามต่อไป”

นอกเหนือจากคนในพื้นที่แล้วคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็คล้ายเช่น ในประเทศมาเลเซียเพราะทำงาน หรือกำลังศึกษาอยู่ก็มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียามด้วยสาเหตุนี้เช่นกัน จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ และผู้ทำหน้าที่วะลียามก็ได้รับคำตอบว่า

“ คนที่มาทำการแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามที่นี่มีหลากหลายด้วยกัน อเมริกา ฝรั่งเศส ตูนิเซีย ญี่ปุ่นลาว มีหมด”

จากการที่มีผู้ที่มาทำการแต่งงานจากประเทศที่หลากหลายจึงทำให้ทางสำนักงานจำเป็นต้องเตรียมหนังสือสมรสให้แก่ผู้ที่มาทำการสมรสในภาษาอังกฤษ มาลายู และอาหรับเพื่อรองรับผู้มาใช้บริการจากประเทศดังกล่าว

สาเหตุที่สองวะลียเฉพาะหายสาบสูญ

กรณีนี้อาจเป็นส่วนน้อยแต่ก็มีบ้างตามคำบอกเล่าของผู้ทำหน้าที่วะลียอาม เมื่อเกิดกรณีที่วะลียเฉพาะของหญิงหายสาบสูญไปโดยไม่ทราบว่ายู่ที่ใด และมีชีวิตอยู่หรือไม่ ทางวะลียอามจะซักถามเพียงภูมิภินาเดิมของผู้เป็นวะลียเฉพาะเท่านั้นและจะทำพิธีแต่งงานให้ห่างจากภูมิภินาของวะลียเฉพาะให้เกินรัศมี 96 กิโลเมตร

สาเหตุที่สามคือวะลียเฉพาะปฏิเสธไม่ยอมจัดการสมรสให้

ผู้ที่มาร้องขอให้วะลียอามจัดการสมรสให้ในกรณีนี้คือคนไทยจากนอกพื้นที่และคนมาเลเซีย คนไทยเองนั้นจะมาจากหลากหลายพื้นที่ด้วยกัน เช่น ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและจากภาคใต้ตอนบน สาเหตุที่มาทำการสมรสส่วนใหญ่เพราะผู้ปกครองของหญิงไม่ยินยอม หรือบางทีผู้ปกครองไม่ทราบว่าหญิงจะทำการสมรส แต่ส่วนใหญ่แล้วคือผู้ปกครองของหญิงตั้งค่าสมรสแพงเกินไปจนฝ่ายชายไม่สามารถที่จะหามาได้ในกรณีเช่นนี้เมื่อเจ้าหน้าที่ทราบว่าบิดาไม่ยินยอมให้ทั้งสองคนแต่งงานกัน ก็จะมีการซักถามถึงความเหมาะสมหรือคู่ควรของทั้งสองฝ่ายจากพยานที่มาด้วยกันเหตุที่จำเป็นต้องถามถึงความคู่ควรกันระหว่างทั้งสองนั้นเพราะผู้เป็นบิดาหรือปู่ของฝ่ายหญิงมีสิทธิปฏิเสธไม่ยินยอมจัดสมรสให้แก่หญิงได้หากว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิง เพราะถือว่าบิดาและปู่ทำไปเพราะหวังดีกับลูกสาวของตน สิ่งที่ใช้ในการพิจารณาถึงความเหมาะสมและคู่ควรกันระหว่างทั้งสองนั้นจะพิจารณาถึง การศึกษา ฐานะทางสังคม อาชีพ เป็นต้น พร้อมทั้งจะสอบถามว่า ฝ่ายชายเคยไปขู่ฝ่ายหญิงต่อบิดาของหญิงหรือไม่ เมื่อได้รับคำตอบจากฝ่ายชายว่าเคยไปทำการขู่ขอแล้วพร้อมการยืนยันจากพยาน วะลียอามก็จะทำการสมรสให้แก่ทั้งสองเพราะเชื่อว่าอยู่ในเงื่อนไขที่ว่าบิดาปฏิเสธจัดการสมรสให้แก่หญิงอีกทั้งยังให้เหตุผลว่า

“ในเรื่องความเหมาะสมนั้นเราจะตัดสินให้เขาไม่ได้เพราะยังงเขาที่ชอบพอกันมันสายไปแล้วที่เราจะห้ามเขา แต่เราทำได้แค่เขียนสัญญา(ตะอูลิก) ไว้ในหนังสือสมรสเท่านั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองฝ่ายหญิงเพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น หากไปดื่มเหล้า หรือทำร้ายร่างกาย หากหญิงมาฟ้องคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็จะตัดสิน

ให้หย่าขาดจากกัน ส่วนในเรื่องการยอมรับจากครอบครัวของฝ่ายหญิงหลังจากแต่งงานกันแล้วนั้น เราก็แค่คัดค้านและบอกแนวทางให้แก่ฝ่ายชายให้ประพฤติตัวให้ดี เพื่อว่าสักวันพ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะยอมรับได้”

มีชาวมมาเลเซียหลายคู่ด้วยกันที่มาสมรสกัน โดยอาศัยวะลียอามที่จังหวัดสงขลาและนราธิวาสเนื่องด้วยเหตุนี้จากการสัมภาษณ์ชายชาวมมาเลเซียท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“ ที่ต้องมาแต่งงานที่นี่เพราะพ่อของฝ่ายหญิงไม่ยินยอม เคยไปขอแล้วแต่พ่อเขาปฏิเสธ แต่เราสองคนไม่อยากจะอยู่อย่างผิดหลักศาสนาเพราะจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก”

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นสาเหตุเพราะขาดเงื่อนไขที่ศาสนากำหนด อำนาจการเป็นวะลียในการจัดการสมรสให้แก่หญิงจึงตกไปเป็นของวะลียอาม แต่มีหลายกรณีด้วยกันที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในประเทศไทยเพราะหลบหนีจากเงื่อนไขที่ตั้งขึ้นโดยประเทศมาเลเซียที่กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ทำการสมรส ในกฎระเบียบดังกล่าวได้กำหนดไว้เกี่ยวกับระเบียบ ตลอดจนขั้นตอนที่จะทำการสมรส อย่างละเอียดโดยได้กำหนดไว้ว่าผู้ที่ทำการสมรสนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนการขออนุญาตแต่งงาน

ในการขออนุญาตแต่งงานนั้นต้องยื่นต่อผู้ช่วยนายทะเบียนในพื้นที่ที่เขอาศัยอยู่พร้อมกับแนบเอกสารเพื่อการตรวจสอบ คือ สำเนาสูติบัตร สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ประกาศนียบัตรผ่านการอบรมเพื่อการสมรส ผลการตรวจ HIV ทั้งเจ้าสาวและเจ้าบ่าว ต้องยืนยันความเป็นโสดโดยมีหนังสือรับรองจากนายจ้างว่าผู้ขอแต่งงานนั้นเป็นโสด หรือด้วยการคำสาบานตนเองว่าเขาเป็นโสด กรณีผู้ที่ไม่มีนายจ้าง หนังสือรับรองการหย่า (ถ้าผู้ขอแต่งงานมีการหย่าร้างกันกับคู่สมรสเดิม) หนังสือรับรองการเสียชีวิต (ถ้าผู้ขอแต่งงานมีคู่สมรสเดิมเสียชีวิต) หนังสือรับรองการเข้ารับอิสลาม (ถ้าผู้ขอแต่งงานเป็นมุสลิมใหม่) หนังสืออนุมัติจากผู้บัญชาการตำรวจ (กรณีที่ผู้ขอแต่งงานเป็นข้าราชการตำรวจ) หนังสืออนุมัติจากผู้บัญชาการทหาร (กรณีที่ผู้ขอแต่งงานเป็นข้าราชการทหาร) เมื่อผู้ช่วยนายทะเบียนตรวจสอบสถานภาพของผู้ขออนุญาตแต่งงานเรียบร้อยแล้วก็จะเขียนหมายเหตุไว้ในแบบฟอร์มที่ยื่นนั้น

ขั้นตอนต่อมาคือการออกใบอนุญาตแต่งงาน

หลังจากผ่านการตรวจสอบจากผู้ช่วยนายทะเบียนแล้วนายทะเบียนจะต้องรับรองผลนั้น และดำเนินการออกหนังสือให้เสร็จภายในเจ็ดวันก่อนวันงานแต่งงานที่จะมีขึ้น

ขั้นตอนการแต่งงาน

นายทะเบียนจะต้องขออนุมัติจากศาลเป็นการเฉพาะในกรณีการแต่งงานของ ผู้หญิงที่ไม่มีวะลีย (ผู้ปกครอง) หรือวะลียไม่ยินยอม คู่สมรสหรือคนหนึ่งคนใดมีอายุต่ำกว่าที่กำหนด ผู้ชายที่จะแต่งงานภรรยาหลายคน ผู้หญิงที่ถูกหย่าแต่ยังไม่ได้ร่วมหลับนอนกับสามีและอยู่ในช่วงเวลาอดคหส์

ของการหย่าปกติ นายทะเบียนจะกำหนดอายุใบอนุญาตแต่งงานเก้าสิบ (90) วันนับจากวันที่ออกใบอนุญาตอาจจะขยายระยะเวลาการอนุญาตแต่งงานเกินเก้าสิบ (90) วันได้สำหรับบางกรณี แต่ไม่เกินสิบสี่ (14) วันนับจากวันที่หมดอายุการอนุญาตให้แต่งงาน และสำหรับการแต่งงานกับบุคคลต่างชาตินั้นก็จะมีระเบียบที่กำหนดไว้อีกเป็นการเฉพาะ

จากกฎระเบียบดังกล่าวจึงมีชาวมาเลเซียจากหลายรัฐเข้ามาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส โดยอ้างเหตุผลว่าขั้นตอนต่างๆเหล่านั้นใช้ระยะเวลานาน มาแต่งที่ประเทศไทยใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่าถึงแม้ว่าหลังจากนั้นเขาจะต้องถูกปรับเป็นการลงโทษที่มาหนีไปแต่งงานนอกประเทศก็ตาม แต่การอ้างว่าเพื่อหนีขั้นตอนในประเทศมาเลเซียที่ยุ่งยากและใช้เวลานานนั้นกลับได้รับการคัดค้านจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบถามโดยได้คัดค้านว่า

“ การที่พวกคุณหนีมาแต่งงานที่นี่โดยที่ไม่มีเหตุจำเป็นอื่นเพียงแค่ไม่อยากเสียเวลานานแล้วคุณจะไปอ้างเหตุผลอะไรเมื่อถึงเวลาที่คุณจะต้องนำไปสมรสนั้นไปขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการที่ประเทศมาเลเซีย การที่คุณยอมเสียเวลาตอนต้นนั้นมันจะทำให้คุณสบายในภายหลัง แต่การที่คุณอยากได้ความรวดเร็วและสบายในตอนต้นโดยการหนีมาแต่งงานที่นี่มันจะทำให้คุณต้องลำบากในภายหลัง”

การแต่งงานกับชาวต่างชาติก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่คนมาเลเซียมาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามที่ประเทศไทย ดังในกรณีของซิดนีย์นูนะฮ์ กับ มุฮัมมัดซ็อบรี โดยฝ่ายชายเป็นคนมาเลเซียส่วนฝ่ายหญิงเป็นคนอินโดนีเซีย มาแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามที่สงขลาเพราะขั้นตอนในการขออนุญาตและแต่งงานกับคนต่างชาติที่ประเทศมาเลเซียยุ่งยาก จึงมาทำการแต่งงานที่ประเทศไทยทั้งสองคนทำงานที่โรงงานเดียวกันจึงทำให้ได้รู้จักกัน

กฎระเบียบอีกประการหนึ่งที่ชาวมาเลเซียพยายามหลบหลีกและถือเป็นส่วนใหญ่ของผู้ที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามคือ กรณีที่การแต่งงานกับภรรยาคนที่สองต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลชะรีอะฮ์ก่อน และศาลชะรีอะฮ์จะอนุญาตให้ก็ต่อเมื่อภรรยาคนแรกยินยอมให้เท่านั้นดังคำบอกเล่าจากผู้ทำหน้าที่วะลียอามว่า

“ ส่วนใหญ่แล้วชาวมาเลเซียที่มาทำการแต่งงานที่นี่ก็เพราะจะแต่งงานกับภรรยาคนที่สองน้อยมากที่มาแต่งด้วยสาเหตุอื่น”

และจากการสัมภาษณ์ชาวมาเลเซียส่วนใหญ่ก็ให้เหตุผลเดียวกันดังเช่นในกรณีของซัมซุดดิน กับอาชีหะที่ทั้งสองคนมาจากรัฐยะโฮประเทศมาเลเซีย การแต่งงานครั้งนี้เป็นการแต่งงานครั้งที่สองของซัมซุดดินโดยภรรยาคนแรกไม่รู้ เรื่องที่ฝ่ายชายมีภรรยาอยู่แล้วนั้นอาชีหะก็บอกว่าตนเองรู้แต่ไม่รู้จัก แต่งงานไปแล้วเราก็จะอยู่ส่วนเราเขาก็อยู่ส่วนเขา ฝ่ายชายทำอาชีพรับเหมาก่อสร้าง ส่วนฝ่ายหญิงได้รับการบอกเล่าจากเพื่อนคนไทยที่พามาว่ามีอาชีพค่อนข้างมีเกียรติในวงสังคม น่าจะเป็นข้าราชการทำนองนั้น

ผู้ที่มาทำการสมรสโดยใช้วะลียามที่จังหวัดสงขลาสรุปประมาณ วันละ 10 คู่ สำหรับกลุ่มที่มาใช้บริการมากที่สุดคือ ชาวมาเลเซีย แต่หลังจากเกิดระเบิดที่ด่านนอก เมื่อปลายปี 2556 ที่ผ่านมาและเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองในเมืองหาดใหญ่ ก็ทำให้จำนวนคนที่มาทำการสมรสที่จังหวัดสงขลาลดลงเหลือ ประมาณวันละ 4- 5 คู่แต่เมื่อสถานการณ์สงบลงประมาณเดือนปลายเดือนมกราคมก็กลับมาเป็นปกติ ส่วนในจังหวัดนราธิวาสนั้นจำนวนผู้ที่มาทำการสมรสประมาณ วันละ 5 คู่ ช่วงที่คู่สมรสน้อยที่สุดคือในช่วงเดือนรอมฎอน³³ จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานได้บอกว่า

“ในเดือนรอมฎอนจะมีคู่สมรสน้อย ทั้งเดือนก็ประมาณ 10 คู่”

การแต่งงานโดยใช้วะลียามส่วนใหญ่แล้วเป็นการแต่งงานที่มักมีอุปสรรคปัญหาจึงทำให้ทั้งชายและหญิงนั้นไม่สามารถแต่งงานในสภาพปกติได้ดังเช่นในกรณีของ รอฮีม๊ะ กับฮาгим ทั้งสอง เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา ได้พบและรู้จักกันเพราะศึกษาอยู่ที่เดียวกัน ทั้งสองตกลงที่จะไปทำการแต่งงานโดยไม่บอกให้กับพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายรับทราบ ด้วยเหตุที่ทั้งสองกำลังศึกษาอยู่ หากแต่งงานอย่างเปิดเผยพ่อแม่อาจไม่ยินยอม จึงตกลงกันไปแต่งงานโดยอาศัยวะลียาม เมื่อฝ่ายหญิงตั้งครรภ์พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ทราบและบีบบังคับให้มีการจัดการแต่งงานใหม่พร้อมทั้งเรียกร้องสินสมรสใหม่ ในการเจรจาครั้งนี้มีคนกลางมาเป็นผู้เจรจาข้อตกลงระหว่างสองฝ่ายซึ่งก็เป็นการคัดเลือกว่าตัวแทนฝ่ายหญิง ประมาณ 3 สัปดาห์พิธีแต่งงานก็มีขึ้นเพื่อเป็นการประกาศว่า รอฮีม๊ะกับฮาгимได้แต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิงเพียงหนึ่งสัปดาห์เท่านั้นหลังจากนั้นก็ไม่ได้มาที่บ้านของฝ่ายหญิงอีกเลย เมื่อฝ่ายหญิงติดต่อไปก็ได้รับคำตอบว่า แม่ของฝ่ายชายไม่อนุญาตให้มา หลังจากนั้นทั้งสองคนก็ต่างคนต่างอยู่โดยที่ยังไม่ได้มีการหย่ากันแต่อย่างใด

การแต่งงานโดยอาศัยวะลียามนั้นถึงแม้ว่าจะมีผลสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักการอิสลามแต่ในแง่ของการยอมรับจากสังคมที่มองว่าเป็นการแต่งงานในลักษณะที่ผิดปกติและเกิดข้อครหาว่าได้กระทำการสมรสจริงหรือไม่จึงมีการจัดพิธีสมรสใหม่ดังเช่นในกรณีของรอฮีม๊ะกับฮาгим ที่ผู้ปกครองของฝ่ายหญิงต้องมีการจัดการแต่งงานใหม่และตั้งค่าสมรสใหม่เพื่อให้สังคมรับรู้

ในบางกรณีการแต่งงานที่ถูกต้องโดยอาศัยวะลียามนั้นก็ไม่สามารถที่จะมีผลบังคับและให้สิทธิแก่ผู้ที่เป็นภรรยาคนที่สองได้เท่าเทียมกับภรรยาคนแรกได้หากไม่มีการนำหลักฐานไปยื่นเพื่อขึ้นทะเบียนรับรองให้ถูกต้องต่อศาลภายในรัฐที่ตนอาศัยอยู่ดังเช่นในกรณีของ มุขตา ฮารูน กับ

³³ เดือนรอมฎอน เป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลาม ในเดือนนี้มุสลิมจะต้องทำการถือศีลอดตลอดทั้งเดือน

รอฮานี ฮารูน ที่สุดท้ายแล้วเมื่อสามีไม่สามารถที่จะให้สิทธิแก่ภรรยาคนที่สองได้เท่ากับภรรยาคนแรกชีวิตสมรสจึงต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องศึกษาสภาพและสาเหตุการแต่งงานข้ามแดนโดยอาศัยวะลียอาม(ตัวแทนรัฐเป็นผู้ปกครองฝ่ายหญิง)กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาและนราธิวาสเก็บรวบรวมข้อมูลสองวิธีคือ หนึ่ง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแต่งงานโดยการใชวะลียอาม ในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสซึ่งประกอบด้วย ผู้ทำหน้าที่วะลียอามในจังหวัดสงขลา และนราธิวาส เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเอกสารในการแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามของทั้งสองจังหวัด รวมทั้งผู้ที่มาใช้บริการในการแต่งงานโดยการใชวะลียอามทั้งที่เป็นชาวมลายูเซีย ชาวไทย และชาติอื่นๆที่ สองการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต ในการสังเกตครั้งนี้ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่มาทำการแต่งงานในขณะที่อยู่ในสำนักงาน สังเกตตอนทำพิธีแต่งงาน และสังเกตการซักถามข้อมูลต่างๆของเจ้าหน้าที่ต่อผู้มาทำการสมรส ในการศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยได้เลือกจังหวัดสงขลาและจังหวัดนราธิวาสเป็นพื้นที่ศึกษาเพราะจังหวัดสงขลาและจังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีสถิติของการสมรสโดยใชวะลียอามของคนนอกพื้นที่และคนมาเลเซียในแต่ละเดือนค่อนข้างมากกว่าจังหวัดอื่นในภาคใต้ตอนล่างอีกทั้งทั้งสองจังหวัดยังมีแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดคือไม่อนุญาตให้ทำการสมรสในพื้นที่อื่นนอกจากที่สำนักงานเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้โดยการแยกแยะและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตรวจสอบความครอบคลุมของข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

การได้มาของสิทธิในอำนาจของวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

สิทธิในการทำหน้าที่วะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นจะเป็นของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั้งสองในฐานะตัวแทนของจุฬาราชมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรมุสลิมที่ได้แต่งตั้งให้จุฬาราชมนตรีคนปัจจุบันเป็นวะลียอามแก่มุสลิมในประเทศไทยในปี พ.ศ 2555

จะเห็นได้ว่าวะลียอามเป็นสิทธิอำนาจตามประเพณีและความเชื่อของคนมุสลิมที่ถือว่าจำเป็นที่จะต้องมิในสังคมเพื่อทำหน้าที่จัดการสมรสแก่หญิงที่ไม่มีวะลียในพื้นที่ยของตน ดังนั้นถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยไม่มีการกำหนดผู้ดำรงตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่วะลียอามแก่มุสลิมในประเทศไทย สังคมมุสลิมก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการคัดเลือกผู้มาทำหน้าที่นี้เองโดยถือหลักของความจำเป็นเป็นหลัก

สิทธิอำนาจการทำหน้าที่จัดสมรสแก่หญิงของวะลียอาม

วะลียอามมีสิทธิที่จะทำการสมรสให้แก่หญิงในพื้นที่ของตนเองโดยมีเงื่อนไขว่าหญิงนั้นต้องไม่มีวะลียเฉพาะของตนหรือมีแต่อยู่ไกลจากสถานที่ทำพิธีสมรส ดังนั้นแนวปฏิบัติในการจัดการสมรสให้แก่หญิงโดยวะลียอามของทั้งสองจังหวัดคือ การสอบถามถึงผู้ที่เป็นวะลียเฉพาะของหญิงว่าเป็นใคร มีอยู่หรือไม่ และอยู่ที่ใดเพื่อให้การจัดการแต่งงานครั้งนั้นมีผลสมบูรณ์ตามหลักการอิสลาม

สาเหตุที่คู่สมรสมาแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาส

ผู้ที่มาทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามในจังหวัดสงขลาและนราธิวาสนั้นมีสาเหตุดังต่อไปนี้

สาเหตุแรกคือ ไม่มีวะลียเฉพาะ หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ

ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่มาทำการร้องขอเพื่อทำการสมรสโดยอาศัยวะลียอามนั้นส่วนใหญ่คือคนพื้นที่จังหวัดสงขลาและนราธิวาส และส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหญิงมุสลิม(ผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่) ซึ่งในการแต่งงานของหญิงในกรณีเช่นนี้ผู้ปกครองของนางก็คือวะลียอามภายในจังหวัดนั้นเพราะบิดาหรือญาติของหญิงที่ต่างศาสนาไม่สามารถเป็นวะลียให้แก่นางได้ ในบางกรณีก็เป็นหญิงที่ไม่มีบิดาที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม หมายถึง บิดาที่ระบุในสำเนาทะเบียนบ้านนั้นไม่สามารถเป็นวะลียให้แก่นุตรตามกฎหมายได้ เพราะตามกฎหมายอิสลามแล้วเขาไม่มีฐานะเป็นบิดาของหญิงอันเนื่องมาจากเกิดการท้องนอกสมรสระหว่างชายผู้นั้นกับมารดาของหญิง

สาเหตุที่สองวะลียเฉพาะหายสาบสูญ

กรณีนี้อาจเป็นส่วนน้อยแต่ก็มีบ้างตามคำบอกเล่าของผู้ทำหน้าที่วะลียอาม เมื่อเกิดกรณีที่วะลียเฉพาะของหญิงหายสาบสูญไปโดยไม่ทราบว่ายู่ที่ใด และมีชีวิตอยู่หรือไม่ ทางวะลียอามจะซักถามเพียงภูมิลำเนาเดิมของผู้เป็นวะลียเฉพาะเท่านั้นและจะทำพิธีแต่งงานให้ห่างจากภูมิลำเนาของวะลียเฉพาะให้เกินรัศมี 96 กิโลเมตร

สาเหตุที่สามคือวะลียเฉพาะปฏิเสธไม่ยอมจัดการสมรสให้

ผู้ที่มาร้องขอเพื่อให้วะลียอามจัดการสมรสให้ในกรณีนี้คือคนไทยจากนอกพื้นที่และคนมาเลเซีย คนไทยเองนั้นจะมาจากหลากหลายพื้นที่ด้วยกัน เช่น ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและจากภาคใต้ตอนบน สาเหตุที่มาทำการสมรสส่วนใหญ่เพราะผู้ปกครองของหญิงไม่ยินยอม หรือบางทีผู้ปกครองไม่ทราบว่าหญิงจะทำการสมรส แต่ส่วนใหญ่แล้วคือผู้ปกครองของหญิงตั้งกำแพง

เกินไปจนฝ่ายชายไม่สามารถที่จะหามาได้ในกรณีเช่นนี้เมื่อเจ้าหน้าที่ทราบว่าเป็นบิดาไม่ยินยอมให้ทั้งสองคนแต่งงานกัน ก็จะมีการซักถามถึงความเหมาะสมหรือคู่ควรของทั้งสองฝ่ายจากพยานที่มาด้วยกันเหตุที่จำเป็นต้องถามถึงความคู่ควรกันระหว่างทั้งสองนั้นเพราะผู้เป็นบิดาหรือปู่ของฝ่ายหญิงมีสิทธิปฏิเสธไม่ยินยอมจัดสมรสให้แก่หญิงได้หากว่าชายนั้นไม่คู่ควรกับหญิง เพราะถือว่าบิดาและปู่จำเป็นต้องทำไปเพราะหวังดีกับลูกสาวของตน สิ่งที่ใช้ในการพิจารณาถึงความเหมาะสมและคู่ควรกันระหว่างทั้งสองนั้นจะพิจารณาถึง การศึกษา ฐานะทางสังคม อาชีพ เป็นต้น พร้อมทั้งจะสอบถามว่า ฝ่ายชายเคยไปสู้ออกฝ่ายหญิงต่อบิดาของหญิงหรือไม่ เมื่อได้รับคำตอบจากฝ่ายชายว่าเคยไปทำการสู้ออกแล้วพร้อมการยืนยันจากพยาน ว่าจะยอมก็จะทำการสมรสให้แก่ทั้งสองเพราะเชื่อว่าบิดาปฏิเสธจัดการสมรสให้แก่หญิง

บางกรณีการมาสมรสโดยอาศัยวะลียอามในประเทศไทยของคนมาเลเซียด้วยเหตุผลเพื่อหลีกเลี่ยงจากเงื่อนไขที่ตั้งขึ้นโดยประเทศมาเลเซียสำหรับผู้ที่จะทำการสมรส ในกฎระเบียบดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับระเบียบ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆที่จะต้องกระทำสำหรับผู้ที่จะทำการสมรส โดยอ้างว่าขั้นตอนต่างๆเหล่านั้นยุ่งยากและใช้ระยะเวลาานาน กฎระเบียบที่ถูกหลีกเลี่ยงบ่อยๆคือ กรณี การแต่งงานกับภรรยาคนที่สอง การแต่งงานกับคนต่างชาติ โดยเฉลี่ยแล้วมีผู้ที่มาทำการสมรสโดยใช้วะลียอามที่จังหวัดสงขลาสรุปประมาณ วันละ 10 คู่ สำหรับกลุ่มที่มาใช้บริการมากที่สุดคือ ชาวมาเลเซีย ส่วนในจังหวัดนราธิวาสนั้นจำนวนผู้ที่มาทำการสมรสประมาณ วันละ 5 คู่ ช่วงที่คู่สมรสน้อยที่สุดคือในช่วงเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่มุสลิมทุกคนต้องทำการถือศีลอดตลอดทั้งเดือน

การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของฝ่ายหญิงโดยวะลียอาม

การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของฝ่ายหญิงจากการทำหน้าที่ของวะลียอามในด้านการกำหนดค่าสมรสนั้นจะกำหนดตามคำเรียกร้องของฝ่ายหญิงโดยไม่มีการแทรกแซงแต่อย่างใดบางคู่ก็กำหนดประมาณ 1000 บาท และบางคู่ก็ประมาณ 2000 บาทนั้นคือแนวปฏิบัติของวะลียอามในจังหวัดสงขลา ส่วนวะลียอามในจังหวัดนราธิวาสนั้นจะกำหนดตามการเรียกร้องจากฝ่ายหญิงก่อน แต่เมื่อปรากฏว่าอัตรานั้นน้อยกว่าปกติ วะลียอามก็จะสอบถามถึงอัตราค่าสมรสที่ถือปฏิบัติตามประเพณีของพื้นที่ที่หญิงนั้นอาศัยอยู่ ดังนั้นบางคู่ก็มีการกำหนดอัตราค่าสมรสประมาณ 15,000 RM หรือประมาณ 150,000 บาทหรือบางคู่ก็ประมาณ 100,000 บาท ซึ่งในขณะที่ทำพิธีนั้นจะยังไม่มี การจ่ายค่าสมรสแก่หญิงแต่จะมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ถือเป็นหน้าที่ฝ่ายชายต้องชำระแก่หญิงต่อไป

การพิจารณาถึงความเหมาะสม

ในเรื่องความเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับความยินยอมของทั้งสองฝ่ายแต่ทางสำนักงานจะมีหนังสือสอบถามประวัติของทั้ง หญิงและชาย เช่น เคยผ่านการสมรสมาแล้วหรือยัง ฝ่ายชายมี

ภรรยาที่คน ฝ่ายหญิงทราบหรือไม่ ข้อมูลนี้จะถูกตรวจสอบ ดังนั้นก่อนการทำพิธีสมรสทั้งหญิงและชายก็สามารถที่จะรู้ได้ว่าอีกฝ่ายเป็นอย่างไร ถ้ายินยอมสมรสด้วย การสมรสก็จะดำเนินต่อไป

อภิปรายผล

การได้มาของสิทธิในอำนาจจะลียอามในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าเป็นความพยายามของสังคมมุสลิมที่ทำให้อำนาจดังกล่าวเกิดขึ้นถึงแม้ว่าประเทศไทยไม่มีการกำหนดผู้ที่ทำหน้าที่นี้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่เพราะอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมีความจำเป็นต่อสังคมมุสลิม ดังนั้นเราจึงเห็นได้ว่าจังหวัดสงขลาและนราธิวาสแรกเริ่มนั้นได้มีการกำหนดผู้ทำหน้าที่จะลียอามในจังหวัดของตนเองตามวิธีการที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัด แต่ในภายหลังที่มุสลิมทั่วประเทศอยากให้มีการปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันในทุกจังหวัดจึงมีการแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีเป็นวะลียอามแก่มุสลิมในประเทศไทย

การเข้ามาแต่งงานโดยอาศัยวะลียอามของชาวมลายูและชาตินั้นสาเหตุเพราะหลีกเลี่ยงจากกฎหมายของประเทศมาเลเซียที่เคร่งครัดเกี่ยวกับการแต่งงานกับภรรยาคนที่สอง การแต่งงานกับชาวต่างชาติ ซึ่งจากกรณีทั้งสองนั้นบ่งบอกได้ว่าสำหรับมุสลิมแล้วอำนาจสูงสุดเป็นของพระเจ้า กฎหมายใดก็แล้วแต่ที่ขัดกับกฎหมายของพระเจ้าแล้วก็จะได้รับการหลบหลีกและหลีกเลี่ยงตราบใดที่กฎหมายของพระเจ้ายังคงอนุญาตการกระทำนั้นก็จะมีการปฏิบัติในรูปแบบของการหลีกเลี่ยงไปกระทำยังสถานที่อื่น

การทำหน้าที่จัดการสมรสแก่หญิงของวะลียอามนั้นถือเป็นการแสดงอำนาจของสังคมในการปกครองดูแลผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองของตน ในกรณีที่หญิงไม่มีบิดา หรือไม่ยินยอมจัดการสมรสให้แก่ตนนั้น หญิงยังสามารถที่จะอาศัยอำนาจของสังคมในฐานะผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองช่วยจัดการสมรสให้ ทั้งนี้เพราะถือว่าการที่บิดาของฝ่ายหญิงไม่ยินยอมจัดการสมรสให้นั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรเพราะจะนำมาซึ่งผลเสียที่หนักกว่าเดิมคือการผิดประเวณีระหว่างชายหญิง ถึงแม้ว่าหลังจากการแต่งงานระหว่างทั้งสองจะมีการต่อต้านและไม่ยอมรับจากคนในครอบครัวของทั้งสองก็ตาม ก็ยังถือว่าเป็นผลเสียที่ร้ายแรงน้อยกว่าผลที่เกิดขึ้นจากการผิดประเวณี เนื่องจากการแรก การผิดประเวณีถือเป็นความผิดที่เป็นบาปใหญ่ที่มุสลิมทุกคนต้องห่างไกล ประการที่สองหากการอยู่ด้วยกันโดยมิได้ทำการสมรสให้ถูกต้องตามหลักศาสนาจนมีบุตรด้วยกัน จะทำให้นุตรที่เกิดขึ้นเป็นบุตรนอกสมรสที่ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิใดๆจากฝ่ายชายได้ ดังนั้นการที่วะลียอามเลือกที่จะจัดการสมรสให้แก่ทั้งสองนั้นย่อมถือว่าเป็นการขจัดผลเสียที่ร้ายแรงด้วยสิ่งที่เป็นผลเสียที่น้อยกว่า ซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรกระทำและสอดคล้องกับหลักเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลามที่มุ่งรักษาไว้ซึ่งศาสนา ชีวิต สติปัญญาทรัพย์สินและเชื้อสายวงศ์ตระกูล เพราะอย่างไรก็ตามบุตรที่เกิดขึ้นมานั้นก็ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงก็อยู่ในฐานะภรรยาที่ถูกต้องตามหลักศาสนามีสิทธิที่ผู้เป็นภรรยาพึงได้รับจากสามีเท่าเทียมกับภรรยาทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การแต่งงานที่กระทำโดยวะลียอามเกิดการยอมรับจากทางครอบครัวของชายหญิงคู่สมรสควรมีการแจ้งแก่ทางครอบครัวของฝ่ายหญิงให้รับทราบว่าจะมีการจัดการสมรสให้แก่บุตรสาวของเขาถึงแม้ว่าบิดาของฝ่ายหญิงจะไม่ยินยอมก็ตามเพราะในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารสามารถกระทำได้อย่างสะดวก

ควรมีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการแต่งงานโดยวะลียอามให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศและกำหนดผู้ทำหน้าที่วะลียอามให้ชัดเจนบนพื้นฐานของการแต่งตั้งจากทางรัฐมิใช่การอาศัยภาวะความจำเป็นและแต่งตั้งกันเองโดยสังคมนุสลิม เพื่อความชอบธรรมของผู้ทำหน้าที่วะลียอามต่อไป

บรรณานุกรม

- เด่น โต๊ะมีนา. มปป. คำบรรยายกระบวนการวิชากฎหมายอิสลาม. คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง. กรุงเทพฯ
- ธีรชัย อาป่อง, อำนาจ ว่าด้วยมโนทัศน์ทางแนวคิดทฤษฎี <http://chornorpor.blogspot.com> สืบค้น
เมื่อ 20 กรกฎาคม 2557.
- มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ. อำนาจอธิปไตย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายทั่วไปและกฎหมาย
อิสลาม [http:// www.oknation.net](http://www.oknation.net) สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2557.
- อับดุลเราะฮ์ มุหัมมัด. มปป. อัลวิลายะฮ์ อาลันนัฟซฺ เบรุต. دارุลรออิต อรรอบีย์.
- อะบูดาอุด. สุนันอะบูดาอุด. บรรพ อันนิกาส, หมวด ฟิ อัลวะลีย, เลขที่ 1785.
- อะหมัด อัศควัยอีย, ะลียในการแต่งงานและบทบาทขององค์กรอิสลามในการทำหน้าที่วะลียอาม
ในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม, วารสารมหาวิทยาลัยอัสซารีเกาะฮ์, ประเทศเอเมเรต, 1428/2007,
เล่ม 4, ฉบับที่ 1 มุหรรอม/กุมภาพันธ์
- อับดุลการิม ซัยดาน, อัลมุฟัสซอล ฟิ อะฮกาม อัลมัรอะฮ์ ะ บัยคิลมุสลิม ฟิ อัชชะรีอะฮ์ อัลอิสลามียะฮ์, พิมพ์ครั้งที่ 3 , เล่มที่ 6, มุฮัสสะซะฮ์ อรริสาละฮ์, เบรุต, 1998, หน้า 339.
- อรร็อมลีย มุหัมมัด อิบดุลอับบาส. 1967. นียายตุลมุฮิตา. ไคโร. มุศเตะฟา อัลบะบีย์ อัลหะละบ.
- อัลญุญญานีย อัชชะรีฟ อาลี. 1983. อัลตะฮะรีฟาต. เบรุต. دارุลกุดุบ อัลอิลมียะฮ์.
- อัลญุญญานีย อิสมาแอล อิบน์ มุหัมมัด. 1982. อัชชะฮะฮ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. เบรุต. دارุลอิลม์ ลิลอาละมิน.
- อัลญุญญานีย อับดุลมะอาลี. มปป. นียายตุลอุมม. دارุลอะฮ์วะฮ์. อเลกซันเดรีย.
- อัลมिरเศาะฟาวิยะ ญะมาล ศอดิก. 1991. นิซอมุลกอฎอฮ์ ฟิลอิสลาม, วิทยาด มหาวิทยาลัยอิมามมุหัม
มัด อิบน์สะอูด
- อัลมุญญิซ อับดุลเราะฮ์มาน. 1989. อัลกอฎอฮ์ ฟิลอิสลาม. ซาอุดีอาระเบีย. ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยอุม
มุลกุรอ.
- อิสมาแอล อาลี. 2754. กฎหมายครอบครัวอิสลาม, ปัตตานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี.

ภาคผนวก

เอกสารที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดสงขลา

เอกสารที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม
ประจำจังหวัดนครราชสีมา

1734

23-04-2014

تعل

جائتن کتر اغن نکاح

خصوص دغن قاضي شرعي مجلس اکام اسلام ولايه سونجکلا

۱- نام لاکي : محمد فریدون بن رزالي
تمفت دوق : لوت 3085 لوروغ مسجد نور الامين کفوغ دليک کان 41250 کلغ سلا غو
نمبر کارد فغانل / فاسفورت : 830516-10-5915 ورکا نگارا : هلسيا

۲- نام فرمفوان : نور افتيحة فيروز بنت کامين
تمفت دوق : کفوغ ليکودوا فتى سورت 638، 89308 راناو سباح
نمبر کارد فغانل / فاسفورت : 870908-49-5928 ورکا نگارا : هلسيا

۳- نام قاضي شرعي / نائب : حاج اسماعيل اباغ
نمبر کارد فغانل 3900500465084
۴- نام سقسي يغ فرتام : حاج جبريل دراميا
نمبر کارد فغانل 3900500280858
۵- نام سقسي يغ کدوا : حاج جبريل کفوغ
نمبر کارد فغانل 3900500164661
۶- مس کهوين : RM. 500

تعليق : سوامي تله بر لفظ تعليق دهاقن جورو نکاح دان سقسي دغن لفظ کاتن : -
ساي محمد فریدون بن رزالي اياله سوامي باکي نور افتيحة فيروز بنت کامين
يغ صح فدا حکوم شرع بوله برجني تر هادف استري ساي دهاقن جورو نکاح دان سقسي دغن
کات : بهوا ساي اکن ممليهارا استري ساي مغیکوت حکوم شرع . ساي تيدق اکن منچر ايکن
استري ساي دغن سنسوکاهاتي سبلوم معلوم مکن کفدا فيق يغير کنان . ساي بر لفظ تعليق دغن
کاتن : سکيران ساي تيدق دافت برسکودقکن دغن استري ساي اتو ساي ميکيتي اکندي سباکي
ميکيتي يغ ملماوي اتو ساي تيدق دافت بر سکودقکن دغن سفر سوامي استري اورغ رامي
لبه درفدا امفت بولن . مک مغادو اي کفدا اهل جواتن کواس مجلس اکام اسلام ولايه يغير کنان
سرت منداتقکن دوا اورغ سقسي داتس دعوانن دان دابباتکن فغادوانن . مک تر طلاق اي ساتو
طلاق . دان جک ساي رجوع اکندي يغير طلاق دغن تعليق اين اتو دغن طلاق يغ لاین دغن
کتيدان ريسان مک تر طلاق اي ساتو طلاق فولا

تندا تاغن سوامي
تندا تاغن قاضي شرعي اتو نائب
تندا تاغن سقسي يغ فرتام
تندا تاغن سقسي يغ کدو

SURAT AKUAN ANGKAT SUMPAAH

Adalah saya. NUR EFFTIHAH FAIRUZ

Binti. LAMIN

No.kad pengenalan

870908-49-5728

Umur.

27

Tahun

Alamat. NO. 18, JALAN PINTU PONT 1 7773/ 12/19A, 40100 SHAH ALAM

Dengan ini saya akui bahawa saya tidak pernah berkahwin dengan sesiapa pun

sebelum ini dan

Ingin Berlapaz Sumpah dengan lapaz katanya " WALLAH WABILLAH WATALLAH "

AKU BERSUMPAH DEMI ALLAH BAHAWA AKU TIDAK PERNAH BERKAHWIN DENGAN

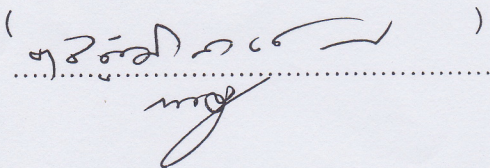
SESIAPA SEBELUM INI DENGAN SEBENARNYA

Tandatangan Yangberlapaz sumpah

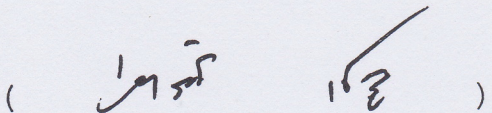

(NUR EFFTIHAH FAIRUZ BINTI LAMIN)

Tandatangan saksi 1

Tandatangan saksi 2

Dibuat pada. 28/04/2014